

Keskkonnaministeerium

EELNÕU

**KESKKONNATASUDE ARENDAMISE KONTSEPTSIOON
AASTANI 2020**

Tallinn, 2009

EESSÕNA

Keskkonnatasude arendamise kontseptsioon aastani 2020 oli 2008. aasta novembris valmis valitsusele heakskiitmiseks esitamiseks. Võttes arvesse valitsuskoalitsiooni seisukohta, et arvestades majandusraskusi ja eurole ülemineku tingimuste täitmise vajadust, ei tõsteta lähiaastatel maksusid ja tasusid, tuli ümber vaadata ka keskkonnatasude arendamise kontseptsioon (põhiliselt selle rakendamise ajakava).

Keskkonnatasude määradest oleneb tasude efektiivsus, s.o nende mõju nii keskkonnakaitsele kui ka tehnoloogilisele keskkonnaalasele innovatsioonile, samuti Euroopa Liidu keskkonnakaitse nõuete täitmisele. Keskkonnaministeeriumi analüüsi, tellitud uurimistööde ja ka 2008. aastal Riigikontrolli tehtud auditi tulemusel leiti, et on vajalik tasumäärade edasine tõstmine ning tasumäärade omavaheliste proportsioonide korrastamine. Tasumäärasid on seni tõstetud järk-järgult. Järkjärguline kasv koos kaugele ette vaatava tasumäärade tõusugraafikuga on end õigustanud.

Keskkonnatasude maksjad on väga huvitatud sellest, milliseks kujunevad tasumäärad järgmise 10 aasta jooksul. Kontseptsioonis esitataksegi tasumäärde hüpoteetiline kasv.

Erinevus 2008. aasta novembrikuus ministeeriumitele kooskõlastamiseks esitatud variandist seisneb põhiliselt selles, et kontseptsioonis esitatu rakendamine lükkub mõne aasta võrra edasi.

Kogu Eesti eelarvepoliitika on praegu seotud euro kasutuselevõtmisega. Kui jõustub otsus Eesti euroalaga liitumise kohta, siis otsustatakse ka keskkonnatasude arendamise kontseptsiooni rakendamise alustamise tähtaeg. Kui kontseptsiooni rakendamise aeg on kindlaks määratud, kulub ligemale aasta keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse ettevalmistamiseks, kooskõlastamiseks ja menetlemiseks. Tõenäoliselt saab kontseptsioonis esitatud tasumäärasid kasutusele võtta mitte varem kui 2012. aastal. Seetõttu on ka kontseptsioonis kavandatud hüpoteetilised tasumäärad esitatud arvestusega, et need rakenduvad orienteeruvalt 2012. aasta 1. jaanuarist.

Kuni uute tasumäärade kehtestamise ja jõustumiseni on kasutusel praegu keskkonnatasude seadusega ja Vabariigi Valitsuse määrustega kehtestatud tasumäärad. Kehtivad määrad on jõustunud alates 2009. aasta 1. jaanuarist, kehtimise aja lõppu ei ole ette nähtud. Tavaliselt on see olnud siis, kui kehtima hakkavad uued määrad.

Kontseptsiooni alusel kehtestatavad lõplikud tasumäärad esitatakse keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõus, mida hakatakse menetlema pärast eurole ülemineku tähtaja kehtestamise otsust.

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Keskkonnamaksud ja -tasud Eestis.....	6
2. Keskkonnatasude arendamise üldised põhimõtted, tingimused ja meetodid.....	10
3. Veetasud: vee erikasutusõiguse tasu ja saastetasu	13
4. Välisõhuheitmete saastetasu	18
5. Jäätmete ladestamise saastetasu	22
6. Maavara kaevandamisõiguse tasu.....	26
Kasutatud materjalid	30
Lisa 1. Arvestamata jäänud ettepanekute seletus.....	31
Lisa 2. Kontseptsiooni ettepanekute mõju toodete hindadele: analüüs	40
Lisa 3. EL keskkonnavaldkonda reguleerivad õigusaktid ja nende nõuded	46
Lisa 4. Kontseptsiooni ettepanekud tasumäärade tõstmiseks	51

Sissejuhatus

2005. aasta 7. detsembril võttis Riigikogu vastu keskkonnatasude seaduse (RT I 2005, 67, 512; 2006, 15, 120; 29, 220; 2007, 22, 117; 45, 319; 2008, 31, 192; 53, 295; 58, 328; 2009, 3, 15). See seadus koondas ühte kõik Eestis kasutusel olevad keskkonnatasude liigid ja kehtestas saastetasude määrad aastateks 2006–2009. Seaduse alusel kehtestas Vabariigi Valitsus 2005. aasta 22. detsembri määrustega nr 316 ja 317 aastateks 2006–2009 riigile kuuluva maavaravaru kaevandamisõiguse tasumäärad ja vee erikasutusõiguse tasumäärad veevõtu eest pinnaveest või põhjaveekihist (RT I 2005, 71, 553 ja RT I 2005, 71, 554). Nende õigusaktidega on kehtestatud põhiliste keskkonnatasude määrad kuni 2009. aastani kaasa arvatud. 2009. aasta tasumäärad jäävad kehtima selle ajani, mil käesoleva kontseptsiooni alusel kehtestatakse uued tasumäärad.

Keskkonnatasud on Eestis kasutusel juba alates 1991. aasta 1. jaanuarist. 18 aasta jooksul on neid täiendatud ja parendatud ning tasumäärasid on järkjärgult tõstetud. Tasumäärade pidev järkjärguline tõstmine on olnud vajalik seepärast, et Eesti 1990-date aastate alguse vägagi kehva majandusseisu ja elanikkonna madala maksevõime tõttu olid need määrad väga madalad. Nende keskkonnakaitsetoime oli vaid probleemidele tähelepanu juhtiv. Riigi majandustingimuste paranedes hakati ka keskkonnatasude määrasid järkjärgult tõstma (algselt vastavalt tarbijahinnaindeksi kasvule, alates 1996. aastast saastetasudel 20%, vee erikasutusõiguse tasul 10% ja maavarade kaevandamisõiguse tasul 5-10% aastas). 2006. aastaks oli Eesti majandus ja elanike heaolu arenenud tasemele, mis võimaldas enamuse keskkonnatasude määrasid oluliselt tõsta. Tasumäärade pikaajalise järkjärgulise tõstmisega ja 2006. aastal toimunud hüppelise tõusuga on tasumäärad kasvanud nüüdseks juba mõningal määral keskkonnakaitset ergutavaks. Nende korrigeerimine ja tõstmine on ka edaspidi vajalik, et ergutada loodusvarade kasutajaid ja keskkonna saastajaid rakendama keskkonnakaitsemeetmeid ning motiveerida ettevõtteid täitma Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) keskkonnakaitseõudeid.

Keskkonnatasude arendamise kontseptsiooni koostamise tingis asjaolu, et nii riigil kui ettevõtjatel on vaja teada, milliseks need määrad pikemas perspektiivis kujunevad.

Keskkonnatasude arendamise kontseptsiooni koostamise eesmärk on esitada põhimõttelised alused ja ettepanekud keskkonnatasude kui keskkonnakaitse majandushoobade tõhustamiseks, keskkonnatasude seaduse (edaspidi *KKTS*) muutmiseks ja täiendamiseks ning kavandada tasude edaspidise muutmise suunad kuni aastani 2020. Samas peab arvestama, et muutuvates majandustingimustes ja keskkonnakaitse eriolukorras võib kerkida vajadus ka nende plaanide korrigeerimiseks.

Keskkonnatasude tõhustamine tähendab praegusel etapil siiski veel paljudel juhtudel tasumäärade tõstmist ja maksustatavate saasteainete ja loodusvarade tasumäärade omavaheliste proportsioonide korrigeerimist eelkõige keskkonnakaitse vajadustest lähtuvalt. Samuti pakutakse välja ka uued, esialgu hüpoteetilised tasumäärad viieks kuni kuueks järgmiseks aastaks ning tasude arendamise suunad kuni aastani 2020.

Aja jooksul on keskkonnanõuded konkretiseerunud, prioriteedid muutunud, mõnede saasteainete kahjulikkuse kohta on saadud täiendavat infot jne. Määrade tõstmine on vajalik nii viimase aja suhteliselt suure inflatsiooni mõju elimineerimiseks kui ka sellepärast, et Eestis on juba palju aastaid arvestatud sotsiaalmajandusliku arenguga rohkem kui keskkonna vajadustega. Seetõttu ei ole seni piisavalt järgitud *EL*

keskkonnakaitse üldpõhimõtet: saastaja (tarbija) ehk loodusvarade kasutaja (tarbija) maksab ning ettevõtjad saavad väita, et neid sunnivad keskkonnakaitse meetmeid võtma eelkõige administratiivsed regulatsioonid ja mitte majandushoovad. Arvata võib, et ka järgmise kümne aasta jooksul jäävad keskkonnatasud tasemele, kus nende põhiroll on ikkagi administratiivsete regulatsioonide täitmise toetamine. Üldjuhul ei ole võimalik lähemas perspektiivis tõsta kõiki tasumäärasid sellisele tasemele, et nende toime oleks igas valdkonnas, iga loodusvara-, saasteaine- või jäätmeliigi korral selgelt ja üheselt hoomatav. Üksikjuhtudel on see võimalik.

Keskkonnatasude arendamise kontseptsioon koostati koostöös mitmete huvigruppidega. Kõigepealt tutvustati avalikul foorumil (7. mail 2008) keskkonnatasude ajaloolist ja praegust seisu, probleeme, mille lahendamisel on vajalik keskkonnakaitse majandushoobade abi, ning perspektiivseid taotlusi. Seejärel toimus töö kahe kuu jooksul (mais ja juunis 2008) neljas töögruppis (jäätmete ladestamise saastetasu, õhuheitmete saastetasu, maavara kaevandamisõiguse tasu ja veetasude töögruppis), kus arutati nende valdkondade keskkonnatasude konkreetseid probleeme. Töögruppis oli 39–43 osalejat. Keskmiselt kaks kolmandikku neist olid ettevõtjate esindajad. Seetõttu kaldus arutelu valdavalt ettevõtjate konkurentsivõime küsimustele ja sellele, kuidas keskkonnatasud mõjutavad ettevõtete majandustulemusi. Keskkonnakaitse parendamine jäi tahaplaanile. Töögruppides kerkis üles hulgaliselt küsimusi. Osa neist said vastuse juba arutelude käigus. Ülejäänutele püüti leida vastused Keskkonnaministeeriumi tellitud uurimistöodes (nimekirja töödest vt lk 29 – kasutatud materjalid). Kontseptsiooni eelnõu oli ajavahemikus 11.07–19.08.2008 avalikul arutelul ka osalusveebis (www.osale.ee). Ka seal olid peamisteks arvamuseavaldajateks ettevõtjate esindajad. Kõiki esitatud ettepanekuid ja märkusi analüüsiti, kuid nii nagu demokraatliku lähenemise korral ikka, ei ole täielikku konsensust saavutatud.

2008. aasta novembris esitati kontseptsiooni eelnõu ministeeriumidele kooskõlastamiseks. Jaanuar-märts 2009 toimusid läbirääkimised Keskkonnaministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Rahandusministeeriumiga, Euroopa Liidu kliimapaketi järeلمite küsimuses ning kontseptsiooni eelnõu täpsustamine vastavalt ministeeriumide märkustele.

Aprillis 2009 esitatakse kontseptsioon arutamiseks Vabariigi Valitsuskabinetile. Mais 2009 avalikustatakse Valitsuskabineti seisukoht ja keskkonnatasude arendamise kontseptsiooni dokument.

Käesolev dokument annab esmalt ülevaate keskkonnamaksudest ja -tasudest Eestis, teises peatükis esitatakse keskkonnatasude arendamise üldised põhimõtted ja tasumäärade kehtestamise alused. Järgmised peatükid käsitlevad keskkonnatasude arendamist valdkondade kaupa, kusjuures kõikidel juhtudel on iseloomustatud tingimusi, millest lähtutakse. Kolmas peatükk on pühendatud vee erikasutusõiguse ja vee saastetasu, neljas peatükk välisõhu saastetasu, viies jäätmete kõrvaldamise saastetasu ja viimane peatükk maavarade kaevandamisõiguse tasu arendamise küsimustele. Iga peatüki lõpus on esitatud hüpoteetiline tasumäärade kujundamise kava kuni aastani 2020. Koostöögruppides osalenute ja ettevõtjate arvamusi ja ettepanekuid on nii palju kui võimalik arvesse võetud. Kontseptsiooni lisas 1 esitatakse arvestamata jäänud ettepanekute põhjendus, lisas 2 keskkonnatasude määrade kavandatud muutmise mõju arvutused ning lisas 3 ülevaade olulisematest EL keskkonnavaldkonda reguleerivatest õigusaktidest ja nende nõuetest,

mille rakendamist keskkonnatasud motiveerivad. Lisa 4 koondab kontseptsiooni ettepanekud tasumäärade tõstmiseks.

1. Keskkonnamaksud ja -tasud Eestis

Eestis on keskkonnamaksud kasutusel alates 1990ndatest aastatest. Need on kütuseaktsiis, loodusvarade kasutusõiguse tasud ja saastetasud. 1997. aastast kehtestati pakendiaktsiis, 2003. aastast raskeveokimaks.

2005. aastal kiitis Vabariigi Valitsus heaks Lääne-Euroopas laialt levinud ökomaksureformi ideoloogia rakendamise Eestis. See tähendas tööjookulude kärpimise kõrval suuremat tähelepanu keskkonna ja loodusvarade väärtustamisele.

Tähtsaimad muutused ökomaksureformi suunas Eesti maksusüsteemis olid 2006.–2009. aastaks kehtestatud aasta-aastalt kasvavad keskkonnatasude määrad ning 2007. aasta juunis vastu võetud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muudatused, millega 2008. aasta 1. jaanuaril bensiini, diislikütuse, petrooleumi ja vedelgaasi aktsiisimäärad tõsteti EL kohustuslike alammääradeni. Samal ajal kaotati kaugküttena kasutatava põlevkivikütteõli aktsiisivabastus ning kehtestati aktsiis maagaasile ja elektrienergiale.

Keskkonnakaitse seisukohalt on kõige olulisemad keskkonnatasud, mis teenivad kahetist eesmärki. Esiteks on need majandushoovad, mis peaksid mõjutama ettevõtjaid investeerima väiksema keskkonnamõjuga tootmisse, kasutama ökonoomsemalt ja jätkusuutlikumalt Eesti loodusvarasid, vähem saastama, vähem jäätmeid tekitama, et seeläbi maksta vähem keskkonnatasusid. Efektiivseks mõjutamiseks peavad tasumäärad olema piisavalt kõrged. Teiseks aitavad keskkonnatasudest kogutud summad, suunatuna tagasi keskkonnakaitse, vältida ja vähendada keskkonna saastamist ning keskkonna- ja loodusvarade kasutamisega seotud kahjustusi.

Keskkonnatasudest laekuv tulu koos kohalike omavalitsuste (*edaspidi KOV*) eelarvetesse laekumistega) oli 2007. aastal 1127 miljonit krooni, koos riigimetsatuluga 1342 miljonit krooni ehk 0,44% SKT-st. Lisades sellele kütuseaktsiisi, pakendiaktsiisi, mootorsõidukiaktsiisi ja raskeveokimaksu laekumise (Statistikaameti andmete põhjal), oli keskkonnamaksude kogulaekumiseks 5,49 miljardit krooni ehk 2,26% SKT-st.

2008. aasta 1. jaanuarist jõustus alkoholi-, tubaka- kütuse ja elektriaktsiisi seaduse muudatus, mille kohaselt elektritootjad enam CO₂ saastetasu ei maksa. Selle asemel maksavad Eesti elektritarbijad elektriaktsiisi, mille suurus on 50 krooni megavatt-tunni kohta. Eelnevast tulenevalt vähenes keskkonnatasude laekumine ligemale 300 miljoni krooni võrra.

2008. aastal laekus keskkonnatasudest kokku 1137,5 miljonit krooni, koos riigimetsatuluga 1364 miljonit krooni, ehk 0,54% SKT-st. Keskkonnamaksude (st keskkonnatasude, elektri-, kütuse- ja pakendiaktsiisi ja raskeveokimaksu) laekumine oli kokku 6,4 miljardit krooni, mis moodustas 2,59% SKT-st.

Tabel 1. Keskkonnamaksude ja -tasude laekumine Eestis, mln kr

	2002	2005	2007	2008
Maksud RE +KOV	36 783	52 884	78 295	82 795
Maksud riigieelarves	31 935	45 896	67 719	70 369
Kütuseaktsiis	1 822	3 350	4 353	4 697
Elektriaktsiis				319
Raskeveokimaks		55,6	66	63
Mootorsõidukiaktsiis	174,7	0,1	0,1	
Pakendiaktsiis	0,8	1,8	-1,4	1,0
Riigimetsatulu	180,5	175,5	214,4	227
Keskkonnatasud kokku (v.a riigimetsatulu) RE+KOV	363	634,8	1127,5	1137,5
Õhuheitmete saastetasu	31,4	142,5	275,2	174
Veeheitmete saastetasu	31,3	57,1	61,3	71
Jäätmete ladestamise saastetasu kokku	109,4	187,85	344,7	421,8
sh riigieelarvesse	109,4	168,7	311	388
ja KOV eelarvetesse		18,7	33,7	34,1
Vee erikasutusõiguse tasu kokku	76,2	92,9	147,5	160,1
sh riigieelarvesse	43,2	47,2	79,9	85,2
ja KOV eelarvetesse	33	45,7	67,5	74,9
Maavara kaevandamisõiguse tasu kokku	88,7	123,2	278,4	295,4
sh riigieelarvesse	23,5	32,9	112,7	120
ja KOV eelarvetesse	65,2	90,3	165,7	175,3
Jahipiirkonna kasutusõiguse tasu	3,5	6,5	6,6	6,6
Kalapüügiõiguse tasu	17,2	17,6	17,8	8,3

Allikas: Rahandusministeerium ja Keskkonnaministeerium

Nagu näha, on keskkonnatasude osatähtsus SKT-s ja Eesti riigi maksutulus väike. Samuti ei mõjuta keskkonnatasud märkimisväärselt inflatsiooni. 2005. aastal analüüsis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium põhjalikult keskkonnatasude seadusega 2006. aastaks kehtestatavate (2005. aastal kehtivatest 20–100% kõrgemate) tasumäärade sotsiaalmajanduslikku mõju. Analüüsitulemuste põhjal tõdeti, et “keskkonnatasude tõstmisest tulenev kaupade kallinemine toob arvatavasti kaasa ka tarbijahindade kasvu, keskkonnatasude kasvu otsesest mõju arvestades tähendab see 2006. aastal hinnanguliselt 0,2%list tarbijahindade tõusu.” [4] Järgmistel aastatel on tasumäärade kasv olnud märkimisväärselt aeglasem kui aastal 2006, seega ka mõju inflatsioonile veel väiksem.

Euroopa Liit ei reguleeri keskkonnatasude kehtestamise korda ega määrasid. Küll on aga viimasel ajal hakatud erilist tähelepanu pöörama keskkonnakaitse majandushoobade rakendamise laiendamisele ja mitmekesistamisele. Euroopa Liidu energiapoliitika elluviimine ja ambitsioonikad tehnoloogilise innovatsiooni ning majanduse ökoefektiivsuse tõstmise plaanid vajavad kütuseaktsiiside kõrval ka teiste keskkonnakaitse majandushoobade toetust. 2007. a märtsi keskel toimunud EL esimesel maksufoorumil ning Euroopa Komisjoni 23. märtsil esitatud nn “Rohelises raamatus”¹ rõhutati

¹ 28.3.2007 COM(2007) 140 final. Leitav aadressil: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2007/com2007_0140en01.pdf

järjekordselt vajadust muuta keskkonna kahjustamisest ja loodusvarade kasutamisest tulenevad kulud, mida ühiskond varem või hiljem niikuinii peab kandma ja mis seni on paljudel juhtudel olnud ettevõtete väliskulud, tootmise sisekuludeks. See tähendab, et eelnimetatud kulud peavad sisalduma toote hinnas. Tootmiskuludesse saab neid sisestada keskkonnatasude abil. Samuti soovitab keskkonnakaitse majandushoobade ja saastaja maksab printsiibi laiemat kasutamist OECD, kes on vastu võtnud mitmeid sellekohaseid dokumente².

Eestis võtab riik tasu enamiku talle kuuluvate loodusvarade ja keskkonna kasutamise õiguse eest. 2005. aastal 7. detsembril vastuvõetud keskkonnatasude seadusega koondati nende arvestamise, tasumise ja laekunud raha kasutamisega seotud regulatsioonid ühte seadusse.

Tuleb märkida, et keskkonnakaitse ja loodusvarade kasutamine on Eestis küllaltki rangelt EL kontrolli all nii EL keskkonnakaitseõuete täitmise kui olukorra jälgimise osas. Siiski on just viimastel aastatel Eestis märgatavalt kasvanud nii loodusvarade kasutamine kui ka saastamine. Ilmne on ettevõtjate keskkonnakaitse suhtumise halvenemine. Esiplaanil on kasum ja keskkonnatasude pisimatki tõstmist kasutatakse ajendina hindade tõstmiseks. Eesti majanduse arengu aluseks peaks olema tehnoloogiline innovatsioon, mille ergutamiseks saavad ka keskkonnatasud anda oma osa. Isegi praeguses majanduse languse situatsioonis on võimalik ja vajalik ettepoole vaadata. Tasumäärade pisitõstmised (nagu ettevõtjad koostöögruppide soovivad), ei too kaasa tehnoloogilist innovatsiooni, vaid isegi pidurdavad seda. Keskkonnatasude kontseptsioon annab tasumäärade järkjärgulise tõusu suuna järgmiseks kümneks aastaks, mis võimaldab ettevõtjatel pikemaajalisi plaane teha.

Keskkonnatasude arendamise perspektiivide kavandamisel lähtutakse järgmistest alusdokumentidest:

- * Eesti säästva arengu riiklik strateegia Säästev Eesti 21;
- * Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030, selle rakendamise tegevuskava aastateks 2007–2013;
- * keskkonnavaldkondade arengukavad (Riigi jäätmekava 2008–2013, Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2008–2015 jt);
- * Vabariigi Valitsuse 2005. aasta juunis heakskiidetud ökomaksureformi alused³;
- * Eesti Reformierakonna, Isamaa ja Res Publica Liidu ning Sotsiaaldemokraatliku Erakonna valitsusliidu 2007.–2011. aasta tegevusprogramm (punkt 7.4.7);
- * EL Roheline Raamat;
- * OECD soovitused majandushoobade rakendamiseks keskkonnakaitstes [8];
- * Keskkonnanõudeid kehtestavad EL õigusaktid (lisa 3);

Keskkonnatasude eesmärk on:

- * ergutada loodusvarade säästlikku kasutamist;
- * tõhustada keskkonnasõbralikuma toorme ja kütuse kasutamist;
- * toetada riigi keskkonnakaitse haldusregulatsioonide kasutamist ning suurendada nende tõhusust;
- * aidata kaasa keskkonnaga seotud tootmisväliste kulutuste muutmisele tootmiskuludeks ja selle arvestamisele toodete hinna sisse;

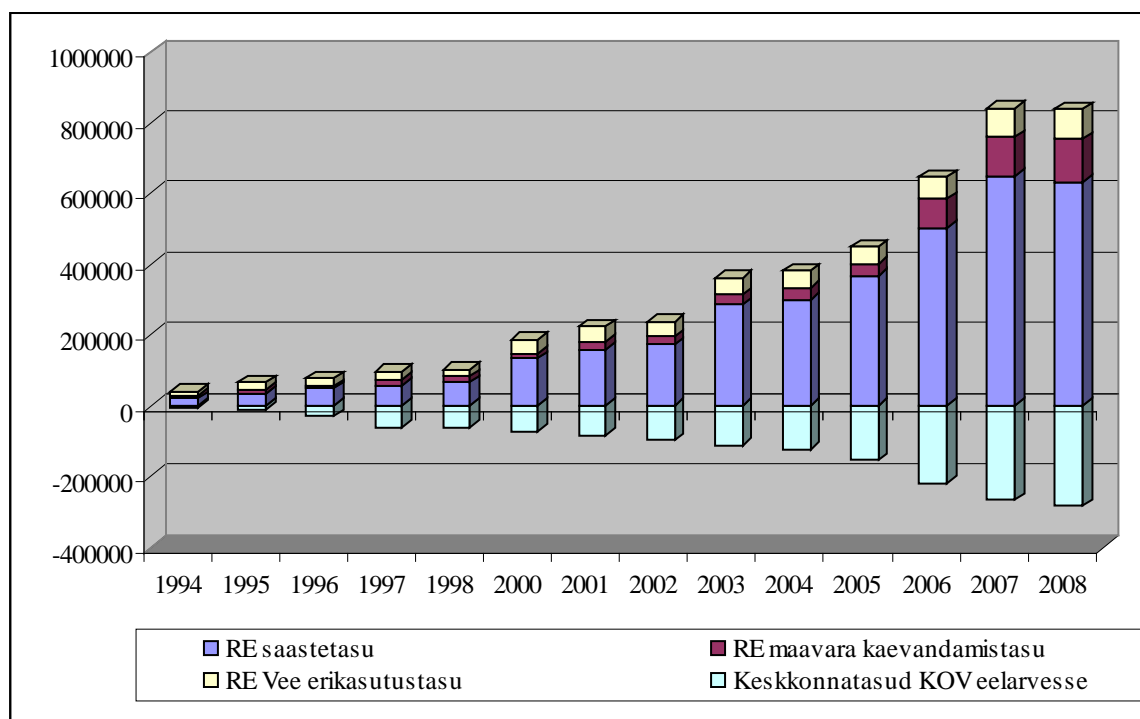
² Näiteks "Recommendation of the Council on the Use of Economic Instruments in Environmental Policy" (C(90)177/Final) ja "Recommendation of the Council on the Implementation of the Polluter-Pays Principle" (C(74)223)

³ Dokument leitav aadressil: <http://www.fin.ee/?id=14277>

- * ergutada loodusvarade kasutajaid ja keskkonna saastajaid rakendama keskkonnakaitsemeetmeid;
- * tõsta rahva elukvaliteeti ja kaitsta inimese tervist parendades elukeskkonda (nt vähendades saastamist);
- * suurendada majanduse konkurentsivõimet, kasutades loodusressursse säästlikumalt, asutades uusi töökohti ja suurendades regionaalset sidusust;
- * toetada ökoinnovatsiooni, võttes kasutusele uusi keskkonnasõbralikke tehnoloogiaid ja tooteid;
- * luua riigile ja kohalikele omavalitsustele finantsvõimalusi üldvajalike keskkonnainvesteeringute tegemiseks;
- * tõsta inimeste keskkonnateadlikkust ja muuta nende käitumist keskkonnasõbralikumaks.

18 aasta jooksul on keskkonnatasudest laekunud üle kuue miljardi krooni (vt joonis 1), sellest riigieelarvesse üle 4,6 miljardi krooni ja kohalikesse eelarvetesse 1,65 miljardit krooni. Riigieelarvesse laekunud rahaga on toetatud erinevaid keskkonnaprojekte, näiteks välja ehitatud hulk reovee puhastusseadmeid ja -trasse, rajatud joogiveetorustikke, jäätmejaamu jne. Kohalikesse eelarvetesse laekunud keskkonnatasusummad on läinud omavalitsuste jooksvate kulude katteks. Selle raha kasutamine ei ole kohalike omavalitsuste soovil seotud keskkonnameetmete finantseerimise eesmärgiga ja ei ole ka läbipaistev.

Joonis 1. Keskkonnatasude laekumine aastatel 1994–2008, tuh kr

Allikas: Keskkonnaministeerium

Nagu öeldud, laekub suurem osa keskkonnatasudest riigieelarvesse. Sealt suunatakse need Keskkonnainvesteeringute Keskuse (edaspidi *KIK*) kaudu paljudesse projektidesse, mis

soodustavad loodusvarade säästlikumat kasutamist, keskkonnakaitset ja looduse mitmekesisuse säilitamist.

Eestis on keskkonnatasude kogumiseks korralikult töötav süsteem. Meie ettevõtjatel on veel palju võimalusi säästliku looduskasutuse arendamiseks ja saastamise vähendamiseks. Keskkonnatasudega on vaja seda ergutada.

Kõrgemad keskkonnatasud aitavad kaasa inimese tervise ja looduse suuremale väärtustamisele, annavad hinnasignaali, et saaste- ja ressursimahukad tooted ja teenused muutuvad kallimaks.

Tootjad saavad signaali, et efektiivsem tootmine, innovatsioon ja uued tehnoloogiad loovad turueeliseid. Samas tekib tarbijatel suurem motivatsioon valida keskkonnasõbralikke tooteid.

Keskkonnatasud on

1) loodusvara kasutusõiguse tasu, sh

- maavarade kaevandamisõiguse tasu,
- vee erikasutusõiguse tasu,
- kalapüügiõiguse tasu,
- kasvava metsa raieõiguse tasu,
- jahipiirkonna kasutusõiguse tasu;

2) saastetasu

- saasteainete paiksetest saasteallikatest välisõhku, põhjavette, veekogusse või pinnasesse viimise ja jäätmete kõrvaldamise eest.

2. Keskkonnatasude arendamise üldised põhimõtted, tingimused ja meetodid

2.1. Keskkonnatasude rakendamise üldised põhimõtted

1. Eestis on loodusvarade kasutamine ja keskkonda saasteainete ja jäätmete viimine tasuline. Keskkonnakasutus on tasuline sellise tegevuse ulatuses, mis nõuab keskkonnavalda olemasolu. Keskkonnatasude seaduse § 5 lõike 1 kohaselt maksab keskkonnatasu isik, kes on saanud keskkonnavalda või seadusega sätestatud muul alusel õiguse eemaldada loodusest loodusvara, heita keskkonda saasteaineid või kõrvaldada jäätmeid või on teinud seda õigust omamata. Seega on keskkonnatasu maksamise aluseks keskkonnavalda ja selles esitatud tingimused.

2. Keskkonnakasutuse väliskulud tuleb tootmiskuludes arvesse võtta. Otseselt katab neid Eestis praegusel ajal mõningal määral keskkonnatasude näol saastaja ja loodusvara kasutaja. Mõningal määral sellepärast, et keskkonnatasude määrad on väliskulude täielikuks katmiseks seni veel liiga madalad. Lõpptulemusena maksab keskkonnakasutuse väliskulud kinni ühiskond (keskkonnatasudega katmata osa) ja tarbija (keskkonnatasudega kaetud osa), aga tootjahinna kaudu sunnivad keskkonnatasud tootjat järgima keskkonnanõudeid. Seega on keskkonnatasu tootmis- ja teenusekulu osa, mille suuruse võiks kliendile esitatud arvel ka eraldi välja tuua.

3. Keskkonnatasud on osa turumajanduse juhtimise süsteemist. Nende rakendamise eesmärgiks on aidata kaasa keskkonna seisundi säilitamisele ja parandamisele ning loodusvarade säästlikule kasutamisele. See nõue määrab tasude alampiiri.

4. EL ja OECD seisukohtadest lähtuvalt on keskkonnatasude rakendamisel kaks olulist piirangut, mida ei saa ka Eestis eirata. Need piirangud määravad tasude ülempiiri:

* majanduse efektiivsus ja konkurentsivõime ei tohi väheneda;

* hüvede jaotumine sotsiaalsete gruppide vahel ei tohi muutuda ebaõiglasemaks.

5. Kõiki ettevõtjaid koheldakse võrdselt, tasumäärad kehtestatakse tähtsamate ressursiliikide, ohtlike ja enamlevinud saasteainete ja jäätmeliikide kohta, kusjuures lähtuvalt EL konkurentsinouetest erisusi, mida on võimalik tõlgendada riigiabina, üldjuhul ei rakendata.

6. Saastetasu rakendatakse keskkonnaluba omavate ettevõtete kõikidele loas kajastatud saasteainete heitmetele, millele on tasumäärad kehtestatud, sõltumata sellest, kas heitmekogused ja kontsentratsioonid on alla või üle keskkonnalooga lubatu. Lähtutakse sellest, et ka väikesed saastekogused tekitavad kahju, mis kvalifitseerub tootmise väliskuludeks.

7. Keskkonnakasutaja, kes eirab keskkonnaloa omamise nõuet, kasutab loodusvara või saastab üle lubatud koguse, maksab keskkonnatasu kõrgendatud määra järgi.

8. Riigieelarvesse laekuvat raha kasutatakse riigi keskkonnapoliitika elluviimiseks solidaarsusprintsibil. Projektipõhine keskkonnakaitsemeetmete toetamine toimub SA KIK kaudu.

9. Ettevõtjatel on võimalus taotleda saastetasu maksmise kohustuse asendamist keskkonnakaitse meetmete finantseerimise kohustusega. Asendamise tingimus on saastekoguste vähendamine vähemalt 15% võrra aastas. Saastetasu võidakse asendada kuni kolme aasta jooksul, arvestades EL riigiabi reegleid.

10. Tasumäärade kujundamisel arvestatakse inflatsiooni ning pikaajalise järk-järgulise tõstmise tulemusena peavad tasumäärad saama nii suureks, et motiveerivad innovatsiooni. Tasumäärade kasv peab olema piisavalt pikaks ajaks ette teada. Arvestades Eesti tootmise suhteliselt vananenud ja kehva tehnoloogiabaasi, on vaja, et muudetakse tehnoloogiaid ega tehtaks vaid pisiparandusi (et toimuks tehnoloogiline hüpe).

11. Tasumäärade kavandamisel analüüsitakse keskkonnatasude võimalikku kogusuurst juhul, kui ettevõtte peab maksma keskkonnatasu mitmes valdkonnas (nt AS Eesti Põlevkivi maksab maavara, veevõtu, veesaaste ja jäätmete ladestamise eest), arvestades ettevõtte jätkusuutlikkust ja meetmete võtmise võimalusi.

12. Saastetasu makstakse üldlevinud saasteainete eest, järgides rahvusvahelist praktikat. Et mitte tõsta halduskoormust, maksustatakse täiendavalt uusi saasteaineid vaid tõsise ja kogu Eestit puudutava vajaduse korral. Nende saasteainete, mille heitkoguseid on väikesed ja mille levik on piiratud ja mida heidavad keskkonda üksikud ettevõtted, reguleeritakse administratiivsete vahenditega.

2.2. Keskkonnatasumäärade kehtestamise alused

Eestis on praegu kasutusel kaheksa keskkonnatasuliiki. Tasumäärade kehtestamisel arvestatakse iga valdkonna spetsiifilisi iseärasusi, mistõttu tuleb nende määramiseks rakendada erinevaid meetodeid.

Saastetasude otsene eesmärk on vähendada keskkonna saastamist. Keskkonnaökonoomika teooriast lähtuvalt peaks nende tasumäärade aluseks olema kas saaste vähendamise kulude suurus, mis ergutab vähendama saasteheidet, või keskkonnakasutusest tuleneva kahju (väliskulude) suurus, mis kompenseerib tekitatud keskkonnakahju rahaliselt.

Loodusvarade kasutamise reguleerimise põhieesmärk on motiveerida loodusvarade säästlikku kasutamist. Silmas peetakse loodusvara defitsiitsust, loodusvara varu võimalikult täielikumat ja kadudeta kasutamist, võimalike alternatiivsete sekundaarsete toormete kasutamise võimalust jne. Riik võtab loodusvarade kasutajatelt kasutusõiguse tasu loodusvarade ja keskkonna taastootmise korraldamiseks.

Igal konkreetsel juhul rakendatakse meetodit, mis võimaldab kõige paremini vaadeldava loodusvara- ja saastevaldkonna eesmärkide täitmist. Sellest tulenevalt on tasumäärade kehtestamisel kõige tähtsamad mõjurid:

veeheitmete saastetasul veesaaste vähendamiseks ja vee kvaliteedi parandamiseks vajalikud kulutused;

õhuheitmete saastetasul õhusaaste tekitatud väliskulude hinnangud, mis näitavad tasumäärade kasvu suunda, olles aluseks ka saasteainete tasumäärade proportsioonide korrigeerimisel;

jäätmete ladestamise saastetasul jäätmekoguste vähendamise ja jäätmete taaskasutamise motiveerimiseks vajalikud kulutused, olmejäätmetel ka ladestamisega seotud väliskulud;

kasvava metsa uuendusraie õigusel ja uuendusraietest saadud metsamaterjali müügil on selleks kasum. Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) puhaskasumist riigieelarvesse kantava summa kinnitab Vabariigi Valitsus rahandusministri ettepanekul. Taotluse koos RMK nõukogu kinnitatud majandusaasta aruandega esitab rahandusministrile keskkonnaminister. Riigieelarvesse kantavast RMK puhaskasumi osast eraldatakse Keskkonnainvesteeringute Keskusele kuni 15 protsenti. Seda raha kasutatakse sihtotstarbeliselt vastavalt keskkonnatasudest laekunud raha kasutamise põhimõtetele;

kalapüügiõiguse tasul kulutused, mis on vajalikud kalavarude säilitamiseks ja kaitseks vajalike uuringute, kalavarude kalakasvatustliku taastootmise ja veekogude asustamise ning kalapüügi järelvalve projektide teostamiseks. Tasumäärad kehtestab kutselisele kalapüügile Vabariigi Valitsus ja harrastuskalapüügile keskkonnaminister. Tasumäärade aluseks on vajalike kulutuste suurus. Inflatsiooni tõttu on kulutused suurenenud. Selleks, et riik saaks kalavarude kaitset ja taastootmist tagada, tuleb järgmisel perioodil ka tasumäärasid tõsta tõenäoliselt vastavalt viimaste aastate inflatsiooni kasvule. Harrastuskalapüügil käsitletakse püügiõiguse tasu ka püügikoormuse piiramise ühe vahendina, kehtestades kõrgema tasumäära suurema püügivõimusega püügivahenditega ja ohustatud varudega kalaliikide püügiks;

jahipiirkonna kasutusõiguse tasul jahipiirkonna hooldamiseks ja jahinduse arendamiseks, jahilukite taastootmise ja kaitse üldriiklike küsimuste lahendamiseks tehtavad kulutused. Tasumäärad kehtestab keskkonnaminister. Jahipiirkonna kasutusõiguse tasu praegune suurus ei võimalda enam rahastada kõiki jahilukite uuringute, taastootmise ja kaitsega seotud inflatsiooni tõttu kasvanud kulutusi. Tasu suurust on vaja korrigeerida;

vee erikasutusõiguse tasul üldistes huvides vajalikud veemajanduskulutused ja veeressursi säästliku tarbimise motiveerimine;

maavara kaevandamisõiguse tasul maavarade kasutamisest saadav lisandväärtus. Arvestatakse tasumäärade rakendamise mõju ettevõtete käibe (tulule), põhivahendite ja põhivarade tootlusele ning maksukoormusele, samuti maavaravarude säästliku kasutamise ning alternatiivsete materjalide kasutamise motiveerimist;

Keskkonnatasudest tähtsamad, mis on haaratud ökomaksureformi ja mis mõjutavad pikemas perspektiivis Eesti jätkusuutlikku arengut, on mineraalressursside ja vee kasutusõiguse tasud ja saastetasud. Seetõttu vaadeldakse siin lähemalt nende tasuliikide arendamise küsimusi. Nimetatud tasuliigid annavad ka suurema osa keskkonnatasudest laekuvast tulust.

3. Veetasud: vee erikasutusõiguse tasu ja saastetasu

3.1. Ülevaade praegusest olukorrast

Kõigepealt tuleb märkida, et veetasusid rakendatakse praktiliselt kõikides riikides. Suurtes riikides on tegu kohalike, piirkondlike või regionaalsete tasudega, mis on kehtestatud kohalike põhimõtete ja vajaduste kohaselt. Tavaliselt ei ole need tasud teiste riikide tasusüsteemidega võrreldavad.

Vee erikasutusõiguse tasu

2007. aastal maksis Eestis vee erikasutusõiguse tasu 1119 ettevõtet. Üle 10 000 krooni maksis 456 ettevõtet, alla 5000 krooni 452 ettevõtet, 211 ettevõtte tasusumma oli vahemikus 5000–10 000 krooni. Põhiliselt oli tegevus loajärgne, vaid 0,03% veekogusest võeti üle lubatu või loata. Nagu tabelist 2 võib näha, oli maksustatud veevõtus ülekaalukalt esikohal jahutusvesi (83,7% üldkogusest). Kaevandustest ja karjääridest väljapumbatud vesi moodustas 11% veevõtust, muu pinnaveevõtt (peamiselt Tallinnas ja Narvas) ja põhjaveevõtt olid enam-vähem ühesuurused, umbes 51 mln m³ kumbki. 2007. aastal laekus vee erikasutusõiguse tasu kokku 147 mln krooni. Sellest laekus riigieelarvesse ligi 79,9 mln kr ja kohalikesse eelarvetesse 67,5 mln kr. 2008. aastal laekus vastavalt 85,2 ja 74,9 mln kr.

Suurimad vee erikasutusõigusetasu maksjad olid 2007. aastal AS Eesti Põlevkivi ja AS Narva Elektri jaamad. Neile järgnesid linnade vee-ettevõtted. Vee hinnas on erikasutusõiguse tasu osa pinnaveel 30–40 senti/m³ ja põhjaveel 64–96 senti/m³. Elanikele müüdava joogivee hinnas oli vee erikasutusõiguse tasu osatähtsus 2–7%. Suhteliselt suur protsent on paljudel juhtudel seetõttu, et avalike vee-ettevõtete vee müügihind on madal, 2007. aastal keskmiselt 10 kr/m³.

Tabel 2. Vee erikasutusõiguse tasu veevõtul põhja- ja pinnaveest 2007. aastal (arvestatud tasu)*

Veevõtt	kogus, tuh m ³	summa, tuh kr	% summast
Tallinna veehaare, pinnavesi	23 033	8 292	5,6
Muud veekogud, pinnavesi	25 430	6 385	4,3
Jahutusvesi	1 537 580	39 277	26,7
Kvaternaari põhjaveekiht	3 989	2 256	1,5
Devon-ordoviitsiumi põhjaveekiht	27 699	20 490	13,9

Kambrium-vendi põhjaveekiht	14 692	12 053	8,2
Kambrium-vendi vesi tehnoloogilisel otstarbel	1 196	1 740	1,2
Kaevandustest väljapumbatav vesi	87 485	38 493	26,2
Karjäärdest väljapumbatav vesi	114 575	18 045	12,3
Mineraaljoogivesi	5	120	0,1
Mineraalvannivesi	8	24	0,02
Kokku	1 835 692	147 175	100,0

Allikas: Keskkonnaministeerium

*Märkus (kehtib läbi kogu dokumendi): Keskkonnatasu laekub KKTS § 37 lõike 3 kohaselt mitte hiljem kui aruandekvartalile järgneva teise kuu 10. kuupäevaks. Iga aasta esimeses kvartalis laekub eelmise aasta viimases kvartalis arvatud tasu, mille määr on reeglina madalam kui vaadeldaval aastal. Seega moodustub igaaastane laekumine eelmise aasta ühe kvartali ja selle aasta kolme kvartali tasusummast, mistõttu on tasusumma tasude arvestamise aastaaruandes suurem kui tasude laekumise aruandes.

Saastetasu saasteainete heitmise eest pinna- ja põhjavette

Vee saastetasu maksis 2007. aastal 634 veeloa omanikku. Neist 45% e 285 ettevõtet maksis üle 10 000 krooni aastas, 239 ettevõtet maksis 5000–10 000 krooni ja 110 ettevõtet alla 5000 krooni aastas. 2007. aastal laekus vee saastetasu 61,2 miljonit krooni. Vaatamata sellele, et vee saastetasu määrad kasvasid 2007. aastal võrreldes 2006. aastaga 20%, kasvas saastetasu kogusumma eelmise aastaga võrreldes vaid 3,4%. Reoveepuhastusse tehtud investeeringute tagajärjel vähenesid eelmise aastaga võrreldes tasusummad tervel real ettevõtetel: AS Tallinna Vesi –11,8 mln kr, AS Estonian Cell ja AS Horizon kummalgi üle 5 miljoni krooni, tasusummad vähenesid ka AS-del Tartu Veevärk, Narva Vesi, Pärnu Vesi jt. Keskkonda viidud heitveekogusest vastas loale 99,3%. Luba ületav saastekogus moodustas vaid 0,7%. Kuna luba ületavate saastekoguste eest tuleb maksta 10-kordset saastetasu, on väga oluline tõdeda seda, et luba ületavad kogused on vähenenud märgatavalt ja seda ka viimasel aastal. Ülenormatiivsed heited vähenesid 2007. aastal oluliselt peaaegu kõigi tähtsamate reoainete osas (vt tabel 3). Põlevkivi kaevandamise mahtude kasvu tõttu kasvas sulfaatioonireostus. Suurimad tasusummad laekusid orgaanilise reostuse (BHT₇), lämmastikuühendite ja heljumi heitmete eest. 2008. aastal laekus vee saastetasu ca 71 mln krooni.

Tabel 3. Veekogudesse heidetud saasteained ja heitmete vastavus saasteloale 2006. ja 2007. aastal (arvestatud tasu)

Saasteaine	Kogus, tonni			Üle loa, tonni		
	2006	2007	Kasv 2007, tonni	2006	2007	Vähene mine 2007, %
BHT ₇	1 376,5	1 185,4	-191,1	92,6	48,2	47
Fosforiühendid (P _{üld})	129,3	132,6	+ 3,3	20,7	14,3	31
Heljum	2 522,0	3 097,9	+ 575,9	246,3	151,8	38
Sulfaatioon (SO ₄)	99 646,4	120 594,6	+ 20 948,2	1,35	690,1	kasv
Fenoolid (ühealuselised)	1,0	1,7	+ 0,7	0	0,1	
Lämmastikuühendid (N _{üld})	1 618,5	1 595,9	- 22,6	21,6	7,4	66
Naftasaadused	38,6	33,9	- 4,7	0,81	0,001	99
Muu	1,4	1,6	+ 0,2	1,13	0,2	82
Kokku	105 334,5	126 643,7	+21 310,0			

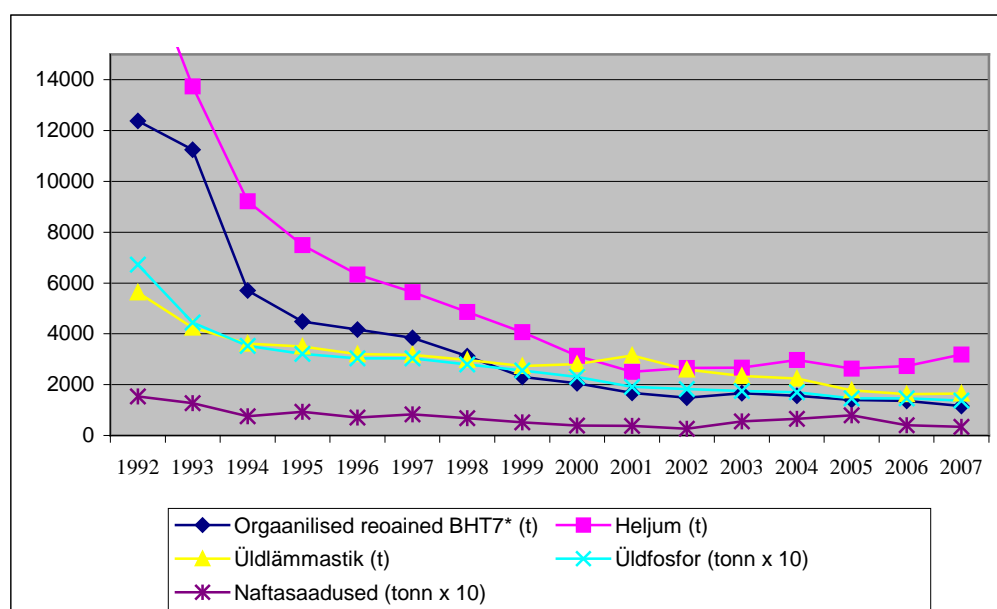
Allikas: Keskkonnaministeerium

Keskkonnatasude seaduse § 20 lõike 5 kohaselt on võimalik rakendada nn efektiivsusekoefitsienti 0,5 (“Kui saastetasu maksja kõikide väljalaskmete heitvet iseloomustavad kõik näitajad on väiksemad veeseaduse alusel kehtestatutest või võrdsed nendega või väiksemad vee erikasutusloaga määratud heitvee reostusnäitajate piirväärtustest või võrdsed nendega ning on täidetud vee erikasutusloaga määratud muud nõuded, vähendatakse käesoleva paragrahvi lõikes 1 kehtestatud saastetasumäärasid kaks korda. Vähendamist ei kohaldata ajutise vee erikasutusloa korral”). Koefitsienti 0,5 on olnud võimalik kasutada üpris palju: 15% vee saastetasusummast on laekunud seda arvestavalt ja veel 11% saastetasu juures on kasutatud mõnikord koefitsienti 0,5 ja mõnikord mitte.

Suurimad veesaastetasu maksjad olid linnade ja asulate vee-ettevõtete kõrval tugevasti saastavad tööstusettevõtted AS Eesti Põlevkivi, AS Horizon ja AS Estonian Cell. Vee saastetasu osatähtsus linnade ja asulate heitvee hinnas on suhteliselt väike, kuid sõltub oluliselt reoveepuhasti efektiivsusest. Näiteks Tallinna ja Tartu reoveepuhastites oli 2007. aastal saastetasu suurus 20 senti m³ kohta, AS-l Valga Vesi 7 senti/m³, AS-il Märjamaa vesi 18 senti/m³; samas AS-il Nõo Veevärk 103 senti/m³, Tähtvere vallavalitsuse veepuhastil 221 senti/m³ ja Salutaguse Pärmitehasel koguni 458 senti /m³ kohta.

Viimase kahekümne aasta jooksul on investeeritud veemajandusse, eriti avaliku sektori vee-ettevõtetesse, sh Eesti riigi, EL ja välisriikide toetusel väga suured summad. Seetõttu on oluliselt vähenenud ka reostuskoormus.

Joonis 2. Vee reostuskoormuse vähenemine 1992–2007

Allikas: Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus

Samas on veemajandus valdkond, mis vajab jätkuvalt suuri investeeringuid vee ja heitvee normidega vastavusse viimiseks.

3.2. Veetasumäärade kehtestamise alused

Veetasude muutmisel lähtutakse:

- EL veedirektiividest eesotsas veepoliitika raamdirektiiviga ja EL-ga ühinemisel võetud kohustustest;
- Läänemere kaitse konventsioonist ja HELCOMi uutest soovitudest;
- Eesti veemajanduse kohalikest probleemidest.

Veetasude rakendamise tähtsamad eesmärgid:

Eespool esitatud keskkonnatasude üldeesmärkidest tuleb veemajanduse korral eraldi rõhutada kahte:

- * ergutada keskkonna saastajaid rakendama keskkonnakaitsemeetmeid;
- * koguda raha veekaitsemeetmete rahastamiseks.

Euroopa Liidu ja Eesti riigi toetusel on aastatel 2000–2007 investeeritud veemajandusse ligemale 4 miljardit krooni (sellest EL 50% ja KIK 25%). Riigi abi tõttu on paljudes ettevõtetes veeteenuse hinnad doteeritud ehk oluliselt madalamad võrreldes sellega, mis nad oleksid olnud ilma riigi toetuseta. Kuni aastani 2013 vajatakse EL joogivee ja asulareovee puhastamise direktiivi nõuete täitmiseks umbes 10 miljardit krooni ja kohalike veemajandusküsimuste lahendamiseks 6–8 miljardit krooni. Seega, kuigi veetasude töögrupis osalenud firmade esindajad teatasid, et nad on nõus suurendama veetasumäärasid inflatsiooni võrra aga mitte rohkem kui 10% võrra aastas, tuleb tasumäärasid ikkagi tõsta ja seejuures mõnevõrra rohkem kui firmad seda soovivad. Teiseks näitas 2006. aastal toimunud vee saastetasumäärade äkiline kasv seda, et ka väikestel vee-ettevõtetel on palju võimalusi reostuskoormuse oluliseks vähendamiseks suhteliselt väikese rahaga. Et neid tegemisi ja EL abi kaasfinantseerimist toetada, peab riigil olema raha, kusjuures ei ole millegagi põhjendatud, et see peab tulema teiste valdkondade keskkonnatasudest. Õiglane on, kui protsessis osalevad ka need vee-ettevõtted, mis EL ja riigi toetusel on juba oma veemajanduse näitajad normatiividele vastavaks viinud.

3.3. Veetasude edasiarendamisel ja rakendamisel lähtutakse järgmistest asjaoludest⁴:

Vee erikasutusõiguse tasu alal.

- 1) Tasumäärade kehtestamisel arvestatakse vee erikasutuskohta, kvaliteeti, defitsiitsust ja kasutusotstarvet.
- 2) Joogiveena kasutatava vee erikasutusõiguse tasumäärad viiakse sõltuvusse võetava vee kvaliteedist, vastavalt Sotsiaalministri määruses “Joogivee tootmiseks kasutatava või kasutada kavatsetava pinna- ja põhjavee kvaliteedi- ja kontrollinõuded” (RTL, 2003, 9, 100) sätestatud kvaliteediklassidele. Selleks rakendatakse joogiveeks kasutatavale I klassi, II klassi ning III ja halvema klassi pinna- ja põhjaveele vastavaid koefitsiente.
- 3) Kaevandustest ja karjääridest põhjavee väljapumpamisega rikutakse piirkonna ökoloogilist režiimi ja veerežiimi, vähenevad põhjaveevarud, seepärast maksustatakse seda vett vastavalt põhjavee osale väljapumbatavas vees.
- 4) Vee erikasutusõiguse tasu võtmisel kaotatakse KKTS § 10 lõikes 2 sätestatud EL riigiabi nõuetega vastuolus olevad erisused: erikasutusõiguse tasu ei maksta, kui vett võetakse veeenergia saamiseks ja kalakasvatuse tarbeks. Veeenergia tootmisel kasutatava vee

⁴ Veetasude arendamisel tugineb Keskkonnaministeerium analüüsi tulemustele [3]

erikasutusõiguse tasu suuruse määramisel võetakse aluseks põlevkivi kaevandamisel ja elektri tootmisel kasutatava vee erikasutusõiguse tasu. Kalakasvatuse tarbeks kasutatava vee erikasutusõiguse tasu suuruse määramiseks tehakse täiendav uuring, kusjuures esialgne seisukoht on, et selle suurus võib olla 3-5% kalakasvatuse tootmishinnast. Täiendavalt uuritakse vee-erikasutust turba kaevandamisel ning põllumajandusmaa niisutamiseks võetava vee korral, arvestades, et EL veepoliitika kohaselt peab olema kogu veeteenus tasuline.

5) Kaalutakse ja analüüsitakse koos Rahandusministeeriumiga ning kooskõlastatakse kohalike omavalitsuste liitudega võimalust praeguse 50% asemel suunata suurem osa kaevandus- ja karjäärivee erikasutusõiguse tasust riigieelarvesse.

6) Mineraalveevõtul kehtestatakse üks tasumäär sõltumata kasutusotstarbest.

Vee saastetasu alal

1) Tasumäärade kehtestamisel arvestatakse saasteaine ohtlikkust, põhjavee kaitstust ja suubla seisundit.

2) Keskkonnatasude seaduse § 20 lõikes 2 esitatud asukohakoeffitsiendid kaotatakse, sest EL veepoliitika nõuete järgimisel veemajanduskavade rakendamise kaudu on vajalik eesvoolu seisundit konkreetsemalt arvesse võtta.

3) Saastetasumäärade kehtestamisel võetakse arvesse selle veekogumi seisundit, kuhu juhitakse heitvesi, et toetada veepoliitika raamdirektiivi nõuete järgimist. Ettepaneku rakendamiseks tehakse praegu eeltöid, millega määratakse kõikide eesvoolude seisund.

4) Vee saastetasu rakendatakse ka juhul, kui saastamine ei ületa saasteloga määratud piirmäära, selleks et ergutada saastet vähendama ka allapoole piirmäärasid. Pealegi ka piirnormist madalam saaste tekitab väliskulusid, mis tuleb lülitada vee hinda saastetasu kaudu.

5) Saastetasumäärad viiakse vastavusse meetmete tähtsusega EL ja Läänemere jaoks, eriti fenoolide, lämmastiku- ja fosforiühendite osas.

6) Orgaanilise reostuse (KHT või BHT) maksustamisel lähtutakse veeloas arvesse võetud tööstuse spetsiifikast.

7) Lämmastikuühendite koguste arvestamiseks talveperioodil lisatakse keskkonnatasude seadusse tasaarvelduse võimalus ja aasta lõpus enam- või vähemakse ümberarvestuse kord.

3.4. Veetasude hüpoteetilised määrad

Lähtudes EL ja Eesti veepoliitika nõuete täitmise vajadusest ning suurest investeeringute vajadusest Eesti veemajanduse infrastruktuuri väljaarendamiseks ja korrastamiseks, näeb Keskkonnaministeerium ette veetasude määrade jätkuva kasvu vähemalt aastani 2017, sest tõenäoliselt hilinetakse üldmajandusliku situatsiooni tõttu nii ühisveevärgi vee EL nõuetele vastavusse viimisega (tähtaeg 2013) kui ka Eesti veekogude hea seisundi saavutamise (tähtaeg 2015). Tasumäärade edasine tõus pärast aastat 2017 järgib põhiliselt vaid inflatsiooni mõju elimineerimist ja veeressursi väärtustamist.

Vee erikasutusõiguse tasu määrasid tõstetakse üldiselt aastatel 2012–2016 10% aastas ja pärast 2016. aastat 5% aastas, v.a jahutusvesi. Joogiveena kasutatava vee erikasutusõiguse tasumäär viiakse sõltuvusse vee kvaliteedist, arvestades vee normatiividele vastavaks viimise kulutusi. Tallinna joogiveehaardesse kuuluvatest veekogudest võetava jahutusvee tasumäär kasvab aastas 5%, muudest veekogudest võetaval jahutusveel jääb endisele tasemele. Mineraalveevõtul kehtestatakse ravivannimineraalveele joogiveega sama tasumäär.

Veeheitmete saastetasumäärasid tõstetakse üldiselt 10-15% aastas ja pärast 2017. aastat 5 – 10% aastas. Erandiks on saasteained, millele EL ja HELCOM pööravad eritähelepanu. Fenoolide ja lämmastikuühendite saastetasumäärasid tõstetakse 20% võrra aastas. Fosforiühendite saastetasumäärasid on vaja tõsta oluliselt rohkem, sest praegune tasumäär ei vasta fosforiühendite vähendamise prioriteetsusele ELs ja HELCOM-s. Fosforiühendite saastetasumäära suhe lämmastikuühendite tasumääradesse on Eestis oluliselt väiksem kui nt Saksamaal ja Taanis ning teistes Balti riikides. Samas on fosforiühendite heitmete vähendamine kergem kui paljudel teistel saasteainetel. Seetõttu on plaanis tõsta fosforiühendite saastetasumäära aastatel 2012 ja 2013 – 50% ja edaspidi 30% võrra aastas. Arvestades sulfaatiooni suhteliselt väiksemat keskkonnoahtlikkust ja nende vähendamise tehnoloogiliste võimaluste puudumist, tõstetakse selle saasteaine tasumäärasid 5% võrra aastas.

Tabel 4. Vee saastetasumäärade hüpoteetiline kasv aastas, % eelmise aasta tasumäärast

Saasteaine	tasumäär 2009-2011, kr/t	2012	tasumäär 2012, EUR/t	2013	2014	2015	2016	2017	edaspidi
Org. ained, BHT7	19 421	10%	1 365	10%	10%	10%	10%	10%	5%
Püld	29 253	50%	2804	50%	30%	30%	30%	30%	10%
Nüld	18 324	20%	1405	20%	20%	20%	20%	20%	10%
Hõljuvained	4 909	10%	345	10%	10%	10%	10%	10%	5%
Sulfaadid	83	5%	6	5%	5%	5%	5%	5%	5%
Fenoolid (1- ja 2- aluselised)	130 249	20%	9 989	20%	20%	20%	20%	20%	10%
Nafta jms	31 009	15%	2 279	15%	15%	15%	15%	15%	10%
Muud ohtlikud ained	156 000	15%	11 466	15%	15%	15%	15%	15%	10%
pH**	3	10%	0,21	10%	10%	10%	10%	10%	5%

** tasumäär igas kuupmeetris heitvees väärtust 9,0 ületava või väärtusest 6,0 väiksema pH ühikukümnendiku kohta.

4. Välisõhuheitmete saastetasu

4.1. Ülevaade praegusest olukorrast

Välisõhuheitmete saastetasu osatähtsus keskkonnatasude laekumises on sõltunud suuresti CO₂ heitmete maksustamisest ja tasumäärade kasvust. 2006. aastal moodustas CO₂ heitmete saastetasu 78%, 2007. aastal 76% õhuheitmete saastetasu üldsummast. 2008. aastast alates on elektritootmise CO₂ heitmed vabastatud saastetasu maksimisest, millega seoses väheneb oluliselt õhuheitmete saastetasusumma ja selle osa keskkonnatasudes.

2007. aastal maksis õhuheitmete eest saastetasu 1129 välisõhu saasteloa omanikku. Neist 605 maksis vähem kui 6000 krooni aastas ja 150 ettevõtet koguni alla 1000 krooni. Põhiosa välisõhu saastajatest on soojust tootvad ettevõtted. Kokku laekus 2007. aastal 275,2 miljonit krooni. 2008. aastal laekus esimeses kvartalis veel 2007. aasta viimase kvartali elektritootmise CO₂ saastetasu, teistes kvartalites oli see asendatud elektriaktsiisiga, mistõttu ka õhuheitmete saastetasusumma vähenes. Õhusaastetasu laekumine 2008. aastal oli 174,4 miljonit krooni. Õhu saastamine vastab Eestis üldiselt välisõhu saastelubade tingimustele. Üle loa ja loata heitmed moodustasid 2007. aastal vaid 0,06% heitmete üldkogusest.

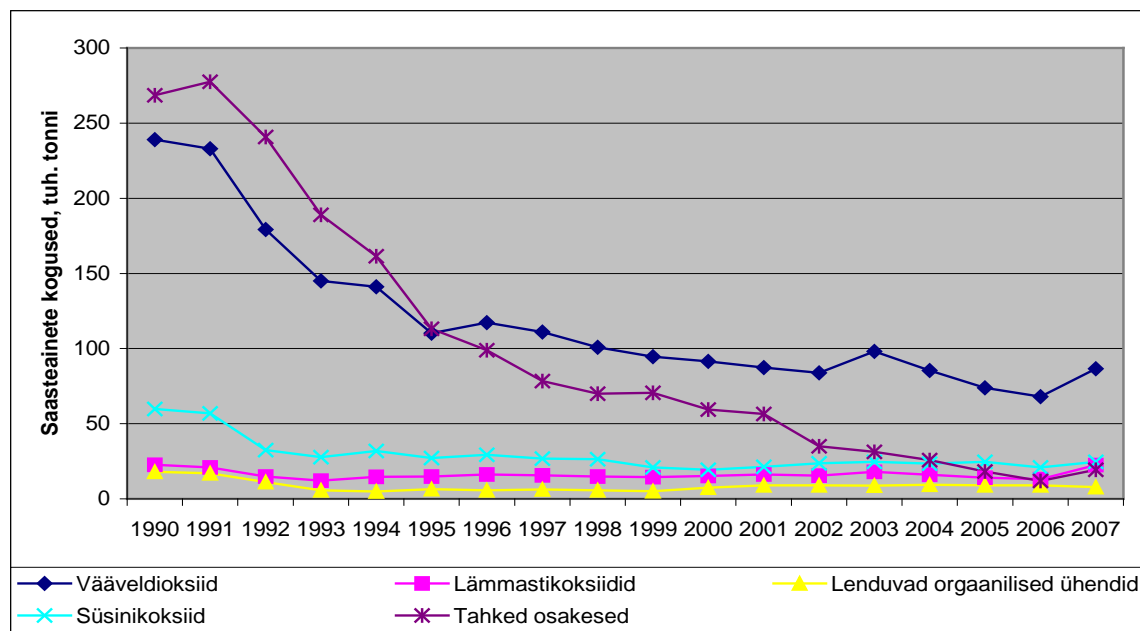
Tabel 5. Õhuheitmete kogused ja saastetasu summad 2006. ja 2007. aastal (arvestatud tasu)

Saasteaine	Kogus, tonni			Tasusumma, tuh kr		
	2006	2007	Kasv 2007	2006	2007	Kasv 2007
CO	20 513,2	23 655,9	3 142,7	940,3	1 287,2	346,9
CO ₂	11 550 877	14 351 185	2 800 308	180 742	224 596	43 853
Lenduvad orgaanilised ühendid	8 595,3	6 483,9	-2 111,4	6 863,2	6 928,2	65,0
Merkaptaanid	3,5	5,8	2,3	3 386,6	1 874,3	-1 512,4
Lämmastikuühendid	13 333,8	16 729,0	3 395,3	10 354,5	15 680,5	5 326,0
Raskmetallid	106,7	136,7	30,0	1 317,3	2 007,4	690,1
Väävliühendid	68 449,6	86 737,4	18 287,8	24 026,8	35 757,0	11 730,1
Tahked osakesed (üldtolm)	12 985,6	20 196,2	7 210,6	4 357,5	7 834,7	3 477,2
Kokku	11 674 865	14 505 130	2 830 265	231 989	295 965	63 976

Allikas: Keskkonnaministeerium

Traditsiooniliselt maksustatavatest saasteainetest moodustab vääveldioksiid (SO₂) koguseliselt 55% ja rahaliselt 47%. Tahkete osakeste osatähtsus on teiste ainete võrreldes suhteliselt väike, kusjuures 60% paiksete saasteallikate tahkete osakeste heitmetest pärineb Ida-Virumaalt. Administratiivsete regulatsioonide, saastava tootmise vähenemise, parema kvaliteediga kütuste ja seadmete kasutamise ning eriti Euroopa Liidu nõuete täitmise tulemusena on õhu saastetase Eestis küll oluliselt vähenenud (vt joonis 3), kuid paraku on viimastel aastatel ilmnenud tendents õhuheitmete koguste märkimisväärsele suurenemisele. Tabelist 5 on näha, et 2007. aastal heideti õhku 2,8 miljonit tonni saasteaineid rohkem kui eelmisel aastal. Suurenesid kõikide maksustatavate saasteainete, v.a lenduvate orgaaniliste ühendite heitkogused. Lenduvate orgaaniliste ühendite heitkogused vähenesid nii keskkonnakaitsemeetmete (nt Alexela Terminal AS juurutas väidetavalt heitgaaside järelpõletamise süsteemi, mistõttu heitmekogus vähenes eelmise aastaga võrreldes 935 tonni) kui ka vedelkütuste kaubavoogude vähenemise tulemusena.

Joonis 3. Õhuheitmete emissioonid paiksetest saasteallikatest 1990–2007

Allikas: Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus

Teiseks asjaoluks, millega tuleb arvestada, on paljudes riikides viimastel aastatel tehtud õhusaasteainete tekitatud kahju hindamise uuringud, mille tulemused sunnivad muutma suhtumist üksikute saasteainete ohtlikkusse ning seetõttu muutma ka saastetasumäärasid. Senised Eestis kehtestatud üksikute saasteainete tasumäärade proportsioonid on pärit 1990. aastate algusajast. Tookord arvestati saasteainete ohtlikkust NSV Liidus kehtivate lubatud piirkontsentratsioonide alusel.

Viimase 15 aasta jooksul on paljudes Euroopa riikides kasutatud väliskulude hindamisel ExternE metoodikat, mille alusel ja ESW tarkvara abil arvutati projekti NEEDS raames 8 riigi suuremate energeetikaettevõtete väliskulud. Eestist osales nimetatud projektis SEI-Tallinn, kes hindas sama metoodika alusel Eesti keskmisi õhusaaste väliskulusid (vt tabel 6) [1]. Selle uurimistööst arvatuste kohaselt oli Eestis 2006. aastal statsionaarsetest saasteallikatest pärit heitgaasidest põhjustatud summaarsete tervisekahjude suurus 4,4 ja mobiilsetest saasteallikatest 2,6 miljardit krooni, kokku ligi 7 miljardit krooni. Loodusele tekitatud kahju suuruseks hinnati selle metoodika järgi ligemale 400 miljonit krooni aastas.

Tabel 6. Õhusaaste keskmised väliskulud Eestis 2006. aastal saasteainete kaupa, krooni/t

Saasteaine	Tervise-kahju	Loodusele tekitatud kahju	Kahju kokku	Saastetasumäär 2009. aastal
Lenduvad orgaanilised ühendid	2 548		2 548	1 087
Lämmastikuühendid	23 184	10 587	33 771	1 087
Väävlühendid	53 083	2 619	55 702	474
Tahked osakesed (PM _{2,5})	120 151		120 151	474
Süsinikdioksiid*			297	31,3

Allikas: Eesti õhusaaste väliskulude arvutamise võimalused ExternE metoodika ja EcoSenseWeb abil. SEI-Tallinn, lepinguline töö, 2008.

*Eri eeldustest lähtudes hinnatakse CO₂ tekitatud keskkonnakahju alampiiriks 9 €/t ja ülempiiriks ligi 50 €/t. ESW mudelis kasutatakse hinda 19 €/t, mis on arvatud keskkonnakahju vähendamiseks vajalike keskmiste kulude alusel [1].

Väliskulude hindamine nõuab väga mahukaid ja komplitseeritud uuringuid, mille tulemused on tihti hinnangulised ning neid ei saa täielikult saastetasumäärade kehtestamisel alusena võtta. Siiski näitavad nad suunda. Tabelist 6 ja võrdlusest teiste riikide õhuheitlemete saastetasumääradega selgub, et meil on vaja mitte ainult tõsta välisõhuheitlemete saastetasumäärasid, vaid ka vaadata üle tasumäärade proportsioonid. Tasumäärade järkjärgulisel tõstmisel peavad oluliselt kasvama tahkete osakeste ja väevliühendite saastetasumäärad.

4.2. Välisõhuheitlemete saastetasude edasiarendamisel lähtutakse järgmistest asjaoludest.

- 1) Saastetasumäärasid revideeritakse, lähtudes saasteainete ohtlikkusest, pöörates erilist tähelepanu SO₂, NO_x, ja tolmu ohtlikkuse uuematele hinnangutele.
- 2) EL saaste vähendamise prioriteetidest ja ainete kahjulikkusest lähtuvalt maksustatakse püsivate orgaaniliste saasteainete (POS) ja peenosakeste (PM-2,5, PM-10) emissioonid. Nende ainete koguseid määratakse nii otseste mõõtmiste kui arvutusmeetodika alusel.
- 3) Välisõhuheitlemete tasumäärade väljatöötamisel võetakse arvesse Riigikontrolli auditi [7], SEI Tallinn tehtud uurimistöös [1] esitatud väliskulude suurust ja eri saasteainete vahelist proportsiooni kajastavad ettepanekud.
- 4) Sõltuvalt EL kliimapaketi rakendamise detailide täpsustumisest analüüsitakse täiendavalt, kas on võimalik ja vajalik CO₂ kauplemisüsteemi kuuluvad ja CO₂ kvoote ostvad ettevõtted vabastada CO₂ heitlemetelt saastetasu maksimisest [10].
- 5) Intensiivse ebameeldiva lõhnaga väevelvesiniku (H₂S) 2009. aastaks kehtestatud tasumäär on võrdne SO₂ tasumääraga (474 kr/t). Selline tasumäär ei stimuleeri ettevõtjat emissiooni vähendamata ning tasumäära tõstetakse oluliselt.
- 6) Täiendavalt uuritakse osooni (O₃) ning halogeenide maksustamise vajadust ja võimalusi.
- 7) Metaani praegu ei maksustata, jälgitakse, kuidas ülejäänud EL sellega toimima hakkab.

4.3. Välisõhu saasteainete tasumäärade hüpoteetiline kasv

Välisõhu saasteainete tasumäärasid tõstetakse ning muudetakse nende omavahelisi proportsioone vastavalt alljärgnevas tabelis esitatule.

Tabel 7. Välisõhu saasteainete tasumäärade hüpoteetiline kasv aastas, % eelmise aasta tasumäärast

Saasteaine	2009-2011	2012		2013	2014	2015	2016	2017	edaspidi
	kr/t	kasv %	EUR/t						
1) SO ₂	474	30%	39,4	30%	30%	30%	30%	30%	10%
2) CO	68	10%	4,8	10%	10%	10%	10%	10%	5%
3) Tahked osakesed	474	30%	39,4	30%	30%	30%	30%	30%	10%
4) NO _x	1 087	10%	76,4	10%	10%	10%	10%	10%	5%
5) LOÜ	1 087	10%	76,4	10%	10%	10%	10%	10%	5%
6) Merkaptaanid	387 736	5%	26 020	5%	5%	5%	5%	5%	5%
7) Raskmetallid	17 297	10%	1 216	10%	10%	10%	10%	10%	5%

8) CO ₂	31	jääb samaks	2	jääb samaks	jääb samaks	jääb samaks	jääb samaks	jääb samaks	jääb samaks
1) H ₂ S	474	Uus tasumäär	319,6	20%	20%	20%	20%	20%	5%
2) POS, PM-2,5, PM-10*	474	Uus tasumäär	159,8	20%	20%	20%	20%	20%	5%

* püsivad orgaanilised saasteained (POS) ja peenosakesed diameetriga kuni 10 ja 2,5 mikromeetrit (PM-2,5, PM-10)

5. Jätmete ladestamise saastetasu

5.1. Ülevaade praegusest olukorrast jäätmekäitluses

Jätmete ladestamise saastetasu maksis 2006. aastal 35 ettevõtet ja 2007. aastal 29 ettevõtet. Need oli avalikud prügilad ja ettevõtted, kellel on oma jätmete ladestamiskohad. Aasta jooksul suleti 6 nõuetele mittevastavat prügilat, ülejäänud tuleb sulgeda ladestamiseks 2009. aasta suveks ja korrastada 2013. a suveks. Oluline muutus toimus ladestatavate jätmete koguses – see kasvas 11% ehk 1,2 miljoni tonni võrra. Selline jäätmekoguste ja just ladestatavate jätmete koguse kasv on vastuolus EL jäätmepoliitikaga ning sellele tuleks reageerida. 2007. aastal arvestati jätmete ladestamistasu kokku ligemalt 380 miljonit krooni. Summa kasv eelmise aastaga võrreldes oli suur – 83,5 miljonit krooni. Selle kasvu andis peaaegu täies ulatuses põlevkivi lend- ja koldetuha ladestamistasu, mida ladestati 1,6 miljonit tonni rohkem kui eelmisel aastal (vt tabel 8). Ladestatud kogusest (12,2 mln t) moodustasid põlevkivi kaevandamise, põletamise ja töötlemise jäätmed 95,4%. Nende eest makstav saastetasu moodustas kogusummast 77,4%. Märkimisväärne oli veel tava- ja olmejäätmete kogus (4,5%) ja selle eest makstud saastetasu – 22,3% üldsummast. Olmejäätmete saastetasust laekus nii 2006. kui 2007. aastal kohalike omavalitsuste eelarvetesse 33,7 mln krooni jäätmehoolduse arendamiseks. 2008. aastal laekus jätmete saastetasu riigieelarvesse 388 mln krooni ja kohalikesse eelarvetesse 34 mln krooni.

Tabel 8. Ladestatud jäätmekogused ja tasusummad 2006. ja 2007. aastal (arvestatud tasu)

Jäätmeliik	2006. aasta		2007. aasta	
	kogus, t	summa, tuh kr	kogus, t	summa, tuh kr
Tava- ja olmejäätmed	470 692	78 796	500 755	84 543
Pigijäätmeid, arseeni, asbesti, pliid jms sisaldavad jäätmed	1 392	1 625	1 427	1 002
Ohtlikud jäätmed, mis ladestati tavajätmete prügilasse	26 769	421	23 500	415
Hg, Cd, tsüaniide, PCB-d, PCT-d jms sisaldavad jäätmed	20	94	3	19
Põlevkivi aheraine	4 398 001	26 388	4 161 729	33 294
Põlevkivi lend- ja koldetuhk	5 164 303	167 840	6 752 040	251 403
Põlevkivi poolkoks	894 822	12 304	719 004	9 241
Kokku	10 956 000	287 468	12 158 458	379 918

Allikas: Keskkonnaministeerium

Kuni viimase ajani oli keskkonnatasude toimimise esmane prioriteet ergutada jätmete nõuetekohast ladestamist. Kui prügilad ei vasta nõuetele, rakendatakse nõuetele mittevastavuse koefitsiente. Need koefitsiendid pidid motiveerima jätmete ladestamist nõuetele vastavasse prügilasse. Suurem osa Eestis tekkinud jäätmetest ladestati veel 2006.

aastal nõuetele mittevastavatesse prügilatesse. Nõuetele mittevastavuse koefitsienti rakendamata sai saastetasu arvutada vaid kaevandusjätmetel (ladestuskohale ei ole ELs seni nõudeid kehtestatud) ja ligi 70% tavajätmetel. Põlevkivi poolkoks ning lend- ja koldetuhk ladestati nõuetele mittevastavalt, samuti 293 tonni põlevkiviõli tootmise pigijätmeid. 2007. aasta teisel poolel anti siiski käiku AS VKG Oil nõuetele vastav poolkoksi prügilas.

Tabel 9. Jätmete ladestamise nõuetekohasus 2006. ja 2007. aastal

Jäätmeliik, nõuetekohasus	2006	2007	2007 vs 2006
	kogus, t		
kokku ladestatud	10 956 000	12 158 459	1 202 459
sellest nõuetekohaselt	4 742 448	4 671 712	-70 736
sellest:			0
tava+olme	316 559	370 496	53 937
põlevkivi aheraine	4 398 001	4 161 729	-236 272
põlevkivi poolkoks	0	78 159	78 159
klinkritolm	24 632	59 946,00	35 314
ohtlikud jätmed	2 157	1 382	-775
nõuetele mittevastavalt	6 213 551	7 486 746	1 273 195
sellest:			0
tava- ja olmejätmed	154 133	152 271	-1 862
põlevkivi poolkoks	894 822	719 004	-175 818
põlevkivi lend- ja koldetuhk	5 164 303	6 598 933	1 434 630
ohtlikud jätmed	293	49	-244

Allikas: Keskkonnaministeerium

Viimastel aastatel on jäätmekäitluses olnud mitmeid positiivseid muutusi (ehitus- ja lammutusjätmete taaskasutus tõusis ligi 90%ni, olmejätmete prügilasse ladestamine näitab viimasel aastal vähenemise tendentsi, on loodud eeldused aheraine taaskasutusele). Seda on kindlasti motiveerinud järk-järgult tõusnud saastetasu. Probleemiks on põlevkivituha ladestamise nõuetele vastavusse viimine, mis tuleks lahendada kiiremas korras valitsuse tasandil. Siin on otsene vajadus kooskõlastada Eesti Energia AS (EE) pakutud lahendused EL Komisjoniga, kuivõrd pakutud lahendused on EE selgituse kohaselt majanduslikult ainuvõimalikud, samas erinevad märgatavalt senistest EL Prügiladirektiivi tingimuste tõlgendustest ja ka rakendustest teistes Liikmesriikides. Samas tuleb rõhutada, et saavutatu pole siiski piisav, kuna järgmise viie aasta jooksul tuleb Eestil täita mitmeid olulisi EL õigusaktidega sätestatud nõudeid (prügilatele, biolagunevate jätmete ladestamise piiramisele) ja jätmete taaskasutuse eesmärgi (nt olmejätmete ja pakendijätmete osas, lisaks ka taaskasutuse sihtarvud elektroonikaromudele, autoromudele ja nende osadele, patareidele ja akudele jne). Praeguseks on jõudnud kätte aeg, mil Euroopa Liiduga ühinemisel tehtud mõõndused ja üleminekuperioodid lõpevad. 2009. aasta 16. juulist tohib jätmeid ladestada ainult nõuetele vastavatesse prügilatesse ja kõik ladestamistehnoloogiad peavad olema nõuetekohased.

5.2. Jätmete ladestamise tasu määrade kehtestamise alused

Lähtutakse EL jäätmepoliitkast, mis järgib rangelt jäätmekäitluse prioriteete, mille hierarhia on järgmine:

- 1) jäätmetekke vähendamine;
- 2) korduskasutamine;

- 3) jäätmete ringlussevõtt materjalina;
- 4) jäätmete põletamine e energiakasutus;
- 5) jäätmete ladestamine.

Hierarhia tasandid 2–4 on kokku võetud üldnimetusega TAASKASUTAMINE

Eesti jäätmekäitluse eesmärgid, mida tahetakse jäätmete kõrvaldamise (ladestamise) saastetasu toel täita:

- * Üldine eesmärk: Vähendada jäätmete ladestamist, ergutada teiste käitlusviiside kasutamist.
- * Tavajäätmed – taaskasutamine.
- * Olmejäätmed – vähendamine, ringlussevõtt, energiakasutus.
- * Aheraine ja kaevandamisjäätmed – ringlussevõtt.
- * Põlevkivi poolkokk – taaskasutamine.
- * Põlevkivituhk – taaskasutamine.
- * Ohtlikud jäätmed – tekke vältimine, ohutu ladestamine, põlevjäätmete osas energiakasutus (nt põlevkivi pigijäätmed - fuussid, vanaõlid jms).

Eeltoodust lähtuvalt peavad keskkonnatasud jäätmete alal edaspidi motiveerima esmajoonel jäätmetekke vähendamist ja taaskasutamist. Selleks püütakse mõjutada jäätmetekitajaid kõrgemate ladestamistasudega, et näidata, et jäätmete ladestamine ei ole odav, ja suunata jäätmetekitajaid kasutama teisi jäätmekäitluse hierarhias nimetatud võimalusi. Praegused jäätmete ladestamise tasumäärad on veel liiga madalad selleks, et seda motiveerida. Ka võrreldes teiste riikide jäätmemaksudega on ladestamise tasumäärad Eestis madalamad kui nt Tšehhis ja Ungaris, mille SKP elaniku kohta on Eestiga ligikaudu võrdne, ning isegi kuni 10 korda madalamad kui Belgias, Hollandis ja Austrias. Kõrgemate tasumäärade kehtestamise ja sellest tulenevalt tava- ja olmejäätmete ladestamise hinna kasvu tingimustes peavad Keskkonnainspeksioon ning kohalikud omavalitsused tõhustama järelevalvet eesmärgiga vähendada illegaalset ladestamist. Tavajäätmete ladestamise saastetasumäära täpsemaks määramiseks hinnati olmejäätmete prügilasse ladestamisega kaasnevat keskkonnakulusid (väliskulusid).

5.3. Jäätmete ladestamise saastetasude edasiarendamisel ja rakendamisel lähtutakse järgmistest asjaoludest:

1) Igasugune jäätmetealane aruandlus peab põhinema kaalumise andmetel, mitte tehnoloogilistel arvutustel. Prügilas on jäätmete kaalumise kohustuslik. Kuna elektri jaamade tehnoloogiline skeem pneumo- või hüdrotranspordi korral ei võimalda otsest kaalumist, lahendatakse sel juhul küsimus prügilamääruse täpsustamisega.

2) Tuleb täita prügilamääruse nõuet: prügilasse on keelatud ladestada vedelaid jäätmeid ja ladestatava koguse (ning sellest tulenevalt ka saastetasusumma) määramisel tuleb arvesse võtta vee või teiste vedelainete sisaldust jäätmetes. Seda nõuet tuleb järgida ka sette ja põlevkivi poolkoksi ladestamisel, kus senine arvestus on käinud tehnoloogilise protsessi sisendmaterjali tarbe järgi.

3) Jäätmetekke vähendamise ja märkimisväärse osa jäätmete taaskasutamise motiveerimiseks on vaja saastetasumäärasid oluliselt tõsta. Analüüsid on näidanud, et Eesti jäätmekäitlejad hakkavad olmejäätmekäitluse osas pakkuma otseselt jäätmete töötlemisele suunatud lahendusi. Samas jäätmetekitajatel tekib majanduslik motivatsioon märgatavalt enam tegeleda liigitikogumisega, alles siis kui ladestamise hind on ligikaudu 65 EUR/t

(1000 kr/t). Selle saavutamiseks tulebki olmejäätmete saastetasumäär tõsta tasemele 30 EUR/t.

4) Alates 2009. aasta 16. juulist ei tohi enam jäätmeid ladestada nõuetele mittevastavasse prügilasse.

5) Keskkonnatasude seaduse § 15 lõigete 2 ja 3 kohaselt kantakse 75% olmejäätmete ladestamise saastetasust jäätmete päritolu KOVi eelarvesse⁵. Jäätmete taaskasutuse suurenemise ja olmejäätmete põletamise alustamise korral ei taga selline süsteem kohalikele omavalitsustele edaspidi piisavalt finantsvahendeid jäätmekäitluse korraldamiseks. Praeguseks on selge, et selline süsteem ei motiveeri ka omavalitsusi jäätmete taaskasutamist edendama, kuna laekuva saastetasu suurus on otseselt seotud prügilasse ladestatava jäätmekogusega – ehk raha laekub KOV-le vaid siis, kui jäätmed ladestati - kõikide taaskasutustoimingutega kaotab KOV otseselt laekumises. Samas on taaskasutamine – ja mitte ladestamine jäätmeseaduse eesmärk. Seetõttu tuleb tõsiselt kaaluda kohaliku maksuna kehtestatava jäätmemaksu rakendamise võimalust Eestis, mis on ka jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõus (2009) välja pakutud.

6) Ehitus-lammutusjäätmete ladestamise saastetasumäära muutmisel kaalutakse lähiaastate arengutest sõltuvalt täiendavalt kahte võimalust, kas kehtestada see olmejäätmetega samal tasemel (30 EUR/t) või, arvestades seda, et ka poole väiksem saastetasumäär (15 EUR/t) motiveerib piisavalt nende jäätmete maksimaalset taaskasutamist.

7) Saastetasu maksmise vajadus on tekitanud eeltingimuse põlevkivi aheraine ja kaevandusjäätmete taaskasutamiseks. Säästliku ressursikasutuse eesmärgil lähtutakse tasumäärade kehtestamisel nimetatud jäätmete tasumäärade ning maavarade, mida need jäätmed asendada saavad, kaevandamisõiguse tasumäärade koostoimest.

8) Eesti peab vähendama biolagunevate jäätmete ladestamist 2010. aastaks 20 tuh t võrra, aastaks 2013 aga koguni 100 tuh tonni võrra. Üheks oluliseks motivaatoriks on siin olmejäätmete saastetasumäära tõstmine.

9) Jäätmete masspõletamist praegu ei maksustata. Võib eeldada, et olmejäätmete põletamine suuremas koguses saab võimalikuks 2012. aastal. Juhul kui jäätmepõletuse madal hind hakkab pärssima jäätmete ringlussevõtu eesmärkide täitmist, tuleb kaaluda ka põletamise maksustamist, nagu see on rakendatud mitmetes EL Liikmesriikides – tavapäraselt ca 50 % ladestamise maksust. Juhul, kui selline lahendus on vajalik, tuleb see rakendada võrdsuse põhimõtte tagamiseks ka nn mehaanilis-bioloogilise töötlemise meetodile (MBT), mis on jäätmepõletuse üks alternatiiv ja kus samuti kuni 60 % algsest massist suunatakse põletusele näit tsemendiahju. Kuid samas jääb seal üle piisavalt orgaanilist ainet sisaldav osa, mis pikemas vaates vajab ladestamist, nagu ka põletustehaste koldetuhk.

10) Põlevkivi poolkoksi saastetasumäära kehtestamisel arvestatakse, et poolkoks ei ole põlevkivituhaga samaväärne, sisaldab palju orgaanilist ainet, mis on ressursi raiskamine, peale selle sisaldab poolkoks kantserogeenseid ja teisi väga ohtlikke ühendeid. Kuigi on olnud ka ettepanek, võrdsustada poolkoksi saastetasumäär tavajäätmete omaga, leiame, et tööstusjäätmeid ei saa käsitleda tava- ja olmejäätmetega täpselt ühtmoodi. Taaskasutamise eesmärk niikuinii jääb.

⁵ Riigikogus on dokumendi koostamise hetkel menetluses seaduseelnõu, mis seob jäätmete saastetasu kohalikele omavalitsustele laekumise korraldatud olmejäätmete veo organiseerimisega.

11) Asbesti sisaldavate (KKTS § 21 lõike 2 kohaselt) ehitusmaterjalide jäätmete ja ehituslammutusjäätmete ladestamisel nõuetele vastavasse prügilasse rakendatakse saastetasumäär 10 kr/t, nõuetele mittevastava ladestamise korral tuleb maksta 1000 korda kõrgendatud määraga, s.o 10 000 kr/t.

5.4. Jäätmete ladestamise hüpoteetilised saastetasumäärad

Ettepanekud tasumäärade kehtestamiseks tehakse lähtuvalt SEI-Tallinn tehtud uurimistöödest [1], [6] ja [9]. 2012. aastal, arvestades EL ja Eesti jäätmepoliitika prioriteete, elanike ja ettevõtjate motiveerimise vajadust ja jäätmete taaskasutamise võimalusi, kehtestatakse uued tasumäärade baastasemed (vt tabel 10). Pärast seda minnakse edasi järk-järgult 5%-lise aastase tasumäärade kasvuga. Praegu eeldame, et ka aastatel 2016–2020 jätkub saastetasumäärade 5%-line kasv. Samas peab siiski arvestama, et Euroopa Liidus jäätmekäitluse korrastamisele pühendatud kõrgendatud tähelepanu ja keskkonnakaitsevajaduse juures ning muutuvates majandustingimustes võib käsitletava perioodi kestel kerkida ka nende plaanide korrigeerimise vajadus.

Tabel 10. Jäätmete ladestamise hüpoteetilised saastetasumäärad

Jäätmeliik	2009-2011, kr/t	uus baastase 2012, EUR/t	kasv edaspidi
Olmejäätmed	156,5	30	5%
Ehitus-lammutusjäätmed (variant 1)	156,5	30	5%
Ehitus-lammutusjäätmed (juhul kui leitakse, et on mõttekas kehtestada väiksem tasumäär kui olmejäätmetel) (variant 2)	156,5	15	5%
Põlevkivi aheraine ja rikastusjäätmed	12	0,8	5%
Põlevkivituhk	15,65	4	5%
Poolkoks	15,65	4	5%
Puidukaitseaineid, anorgaanilisi pestitsiide jms sisaldavad jäätmed	816	63	5%
Elavhõbedat, kaadmiumi jms sisaldavad jäätmed	8157	625	5%

6. Maavara kaevandamisõiguse tasu

6.1. Ülevaade praegusest olukorrast

Maavara kaevandamisõiguse tasu makstakse riigile kuuluva maavaravaru vähendamise eest. 2007. aastal oli Eestis üle 180 kehtiva kaevandamisloa. Tegelikult kaevandas ja maksis kaevandamisõiguse tasu 146 loaomanikku. Ülevaate kaevandatud kogustest ja kaevandamisõiguse tasu summadest annab tabel 11.

Tabel 11. Maavarade kaevandamine ja kaevandamisõiguse tasu summad 2005–2007 (arvestatud tasu)

Maavari liik	Kogus, tuh t või tuh m ³				Maavara kaevandamisõiguse tasu, tuh kr			
	2005	2006	2007	2007 vs 2005	2005	2006	2007	2007 vs 2005
Maavarad kokku					123 480	234 301	304 615	181 134
I. Ehitusmaterjalid kokku	6 344	7 668	9 198	2 854	40 310	65 794	110 541	69 788
ehituskruus	838	716	1 616	778	7 278	10 230	31 770	24 492
ehitusliiv	1 476	1 978	2 218	742	8 980	14 189	21 109	12 129
tehnoloogiline liiv	54	51	42	-12	392	514	624	232

kõrgemargiline ehituslubjakivi ja dolokivi	1 942	2 374	2 566	624	11 848	22 550	30 845	18 553
madalamargiline ehituslubjakivi ja dolokivi	222	477	580	358	1 241	3 340	4 295	3 053
viimistluskiivi	2,1	2,3	1,8	0	26	44	46	21
tsemendilubjakivi ja tehnoloogiline lubjakivi	406	434	617	211	3 778	6 515	12 341	8 563
tehnoloogiline dolokivi	122	129	135	13	2 783	3 854	4463	1680
keraamikasavi ja keramsiidisavi	151	227	142	-9	374	907	709	336
tsemendisavi	37	175	124	87	115	788	744	629
maa-aines*	1 094	1 105	1156	62	3 495	2 863	3595	100
II. Põlevkivi kokku	15 255	14 920	17 098	1 843	79 325	155 171	186 370	107 045
III. Turvas kokku	1 077	1 250	893	-184	3 844	14 186	10 498	6 654
vähelagunenud turvas	424	546	389	-35	1 949	7 847	5 709	3 760
hästilagunenud turvas	653	704	504	-149	1 895	6 339	4 789	2 894

* 1. aprillist 2005 kehtima hakanud maapõueseaduses ja selle rakendusaktides on nimetus maa-aines asendatud nimetusega täitepinna. Varem antud lubades esineb see vana nimetuse all ja seepärast on ka aruannetes kasutatud sama nimetust.

Allikas: Keskkonnaministeerium

2006. ja 2007. aastal tõsteti võrreldes 2005. aastaga oluliselt kaevandamisõiguse tasumäärasid (osal maavaradel kasvasid tasumäärad kuni 100%. Ettevõtjate soovil jaotus kasv kahe aasta peale). Seetõttu kasvasid ka tasusummad. Summaarne arvutatud tasusumma 2007. aastal oli 304,6 miljonit krooni. 2006. aastal laekus maavara kaevandamisõiguse tasu riigieelarvesse 82 miljonit krooni ja kohalikesse eelarvetesse ligi 128 miljonit krooni, 2007. aastal vastavalt 112,7 ja 165,7 miljonit krooni ja 2008. aastal vastavalt 120 ja 175 miljonit krooni. Hoolimata kaevandamisõiguse tasumäärade tõstmisest kasvas riigile kuuluvate looduslike mineraalsete ehitusmaterjalide kaevandamise maht 2007. aastal võrreldes 2005. aastaga 45%. Eriti suur oli ehituskruusa ja ehitusliiva kaevandamisemahtude kasv – vastavalt 1,9 ja 1,5 korda. Mitmekordistus riigile kuuluva madalamargilise lubja- ja dolokivi kaevandamine. Põlevkivi kaevandamine vähenes 2006. aastal, aga kasvas 2007. aastal taas oluliselt, kaevandati peaaegu 2 miljoni tonni võrra rohkem kui 2005. aastal. Kokkuvõttes näitab see, et kui Eesti maavarade turul on nõudlus, siis maavarasid ka kaevandatakse, sõltumata kaevandamisõiguse tasu suurusest. Mis tähendab, et tasumäärad ei ole veel piisavalt mõjusad, et sundida kasutama alternatiivseid materjale. Viimast asjaolu kinnitab ka see, et looduslike mineraalsete ehitusmaterjalide tootjate käibes moodustab maavara kaevandamisõiguse tasu vaid 2–3%. Edaspidi on ettevõtjate sõnul oodata ehitusmaavarade nõudluse langust ja ehitusturu stabiliseerumist.

Suurimad maavarade kaevandamisõiguse tasu maksjad olid AS Eesti Põlevkivi, AS Kunda Nordic ja Kiviõli Keemiatööstuse OÜ kõrval just mineraalseid ehitusmaterjale kaevandavad ettevõtted nagu liiva ja kruusa kaevandaja AS Kiirkandur Harjumaal, Nordkalk AS, Kiiu Soon AS, Paekivitoodete Tehase OÜ jt. Kahekümne enamaksunud ettevõtte hulka kuulus ka üks turvast kaevandav ettevõte – AS Tootsi Turvas 3,8 miljoni krooniga.

Maavara kaevandamisõiguse tasu rakendamise eesmärgid

Maavara kaevandamisõiguse tasu rakendatakse, et motiveerida maavarade kaevandajaid ja kasutajaid:

* kasutama maavarasid säästlikult;

* võimalikult vähe kahjustama kaasnevaid loodusvarasid;

- * kasutama maardla varu võimalikult täielikult;
- * võimalikult vähe tekitama tootmisjääke ja tootmiskadusid;
- * võimalikult palju asendada maavarasid alternatiivsete materjalidega – st ergutama keskkonnasõbralikuma toorme kasutamist;

Lisaks eeltoodule soovib riik saada tulu talle kuuluvate maavarade kasutamisest.

6.2. Maavarade kaevandamisõiguse tasu rakendamisel ja edasiarendamisel lähtutakse järgmistest asjaoludest.

- 1) Maavara kaevandamisõiguse tasu makstakse riigile kuuluvate maavarade kaevandamisel.
- 2) Tasumäärade kehtestamisel arvestatakse maavara kaevandamise asukohta, maavara kvaliteeti, defitsiitsust, kasutusviisi keskkonnoahtlikkust, kaevandamisel teistele loodusvaradele tekitatud kahju.
- 3) Iga maavaraliigi tasumäärasid vaadeldakse eraldi, kusjuures vajaduse korral korrigeeritakse ka maavarade ja maavara kvaliteediklasside tasumäärade proportsioone.
- 4) Liiva ja kruusa kaevandamisel allpool põhjaveetasel rakendatakse kaevandamisõiguse tasu arvutamisel koefitsienti 0,5.
- 5) Turba kaevandamisel polderkuivendusega alal rakendatakse kaevandamisõiguse tasu arvutamisel koefitsienti 0,5. Vähe- ja hästilagunenud turba kaevandamisõiguse tasumäär ühtlustatakse.
- 6) Maavara kaevandamisõiguse tasu laekumise jaotuse muutmist riigi- ja kohalike eelarvete vahel kaalub ja analüüsib Keskkonnaministeerium koos Rahandusministeeriumi ning kohalike omavalitsuste liitudega.

Maavara kaevandamisõiguse tasu hüpoteetilised määrad

Maavara kaevandamisõiguse tasu määrade asjakohasuse ja edaspidise arendamise võimaluste arvestamiseks tellis Keskkonnaministeerium SEI-Tallinnalt uurimistöö [5], mille järelduste kohaselt tuleks maavarade kaevandamise alal seada eesmärgiks materjali- ja ressursikasutuse vähendamine, efektiivsuse tõstmine, paremate tehnoloogiate rakendamine, materjalide taaskasutamine. Uurimistöös soovitatakse tõsta kõikide maavarade kaevandamisõiguse tasusid, samas maksumäära diferentseerides. Väga oluline on toetada sekundaartoorme ehk jäätmete taaskasutamist asendust pakkuvate madalamargiliste ehitusmaavarade tasumäärade korrigeerimise (tõstmise) ning taaskasutamist toetavate poliitiliste otsuste kaudu.

- 1) Arvestades kõiki asjaolusid kavandab Keskkonnaministeerium järgmisel aastakümnel maavarade kaevandamisõiguse tasumäärade üldiseks kasvuks kuni 5% aastas. Sellega elimineeritakse inflatsiooni mõju ja antakse signaal maavarade jätkuvaks väärtustamiseks.
- 2) Erandlikult tõstetakse põlevkivi arengukava eesmärkidest lähtuvalt põlevkivi kaevandamisõiguse tasumäära aastatel 2012–2014 eelmise tasemega võrreldes 25% aastas. Edasine kasv on 5% aastas.
- 3) Arvestades lubjakivi ja dolokivi kaevandamisõiguse tasumäärade seost ja võimalikku mõju jäätmete (põlevkivi kaevandamisjäätmed ja aheraine) taaskasutamisele, tõstetakse

madala- ja kõrgemargilise lubjakivi ja dolokivi kaevandamisõiguse tasumäärasid aastatel 2012–2014 orienteeruvalt 25% aastas.

4) Tehnoloogilisel lubjakivil tõstetakse tasumäära aastatel 2012–2016 10% aastas, pärast 2016. aastat 5% aastas, et ergutada tehnoloogilist lubjakivi kasutama sihtotstarbeliselt vaid parimal võimalikul viisil, sest selle maavara varud on Eestis väga piiratud.

5) Kristalliinsel ehituskivil ja fosforiidil kehtestatakse 2012. aastal uus baastasumäär, mis on kaks korda kõrgem kui aastatel 2009-2011 kehtiv. Neist kumbagi maavara praegu veel ei kaevandata, kuid potentsiaalsetel kaevandajatel peaks kaevandamisplaanide kavandamisel olema teada, millise kaevandamisõiguse tasumääraga võib edaspidi tegemist olla.

6) Baastasumäärad kehtestatakse edaspidi ka teistele maavaradele, mida võidakse kaevandama hakata. Nende tasumäärade suurus selgub asjaolude täpsustumisel.

Tabel 12. Maavarade kaevandamisõiguse tasumäärade hüpoteetiline kasv aastas, % eelmise aasta tasumäärast

Maavara	Kehtestatud tasumäärad 2009-2011				Kasv, % eelmise aasta tasumäärast						
	M/Ü	2009	Koef m ³ /t*	kr/t	2012, kasv	2012, EUR/t	2013	2014	2015	2016	edaspidi
Dolokivi			2,53								
Täitepinnas	m ³	6,9		2,8	5%	0,19	5%	5%	5%	5%	5%
Madalamargiline	m ³	8,0		3,2	25%	0,26	25%	25%	5%	5%	5%
Kõrgemargiline	m ³	14,0		5,5	25%	0,44	25%	25%	5%	5%	5%
Tehnoloogiline	m ³	39,0		15,4	5%	1,03	5%	5%	5%	5%	5%
Viimistlusdolokivi	m ³	29,0		11,5	5%	0,77	5%	5%	5%	5%	5%
Fosforiit	t	11,6		11,6	100%	1,48	5%	5%	5%	5%	5%
Kristalliinne ehituskivi	m ³	10,5		10,5	100%	1,34	5%	5%	5%	5%	5%
Kruus			1,7								
Täitepinnas	m ³	4,6		2,7	5%	0,18	5%	5%	5%	5%	5%
Ehituskruus	m ³	22,0		12,9	5%	0,87	5%	5%	5%	5%	5%
Liiv			1,78								
Täitepinnas	m ³	3,9		2,2	5%	0,15	5%	5%	5%	5%	5%
Ehitusliiv	m ³	14,0		7,9	5%	0,53	5%	5%	5%	5%	5%
Tehnoloogiline liiv	m ³	17,5		9,8	5%	0,66	5%	5%	5%	5%	5%
Lubjakivi	m ³		2,36								
Täitepinnas		6,5		2,8	5%	0,19	5%	5%	5%	5%	5%
Madalamargiline	m ³	8,0		3,4	25%	0,27	25%	25%	5%	5%	5%
Kõrgemargiline	m ³	14,0		5,9	25%	0,47	25%	25%	5%	5%	5%
Tehnoloogiline	m ³	22,0		9,3	10%	0,65	10%	10%	10%	10%	5%
Viimistluslubjakivi	m ³	29,0		12,3	5%	0,83	5%	5%	5%	5%	5%
Põlevkivi	t	12,0		12	25%	0,96	25%	25%	5%	5%	5%
Savi											
Keraamika- ja keramsiidisavi	m ³	6,5	1,98	3,3	5%	0,22	5%	5%	5%	5%	5%
Raskelt sulav savi	m ³	14,0		7,1	5%	0,48	5%	5%	5%	5%	5%
Tsemendisavi	m ³	7,0		3,5	5%	0,23	5%	5%	5%	5%	5%
Turvas											
Vähelagunenud	t	16,2		16,2	5%	1,09	5%	5%	5%	5%	5%
Hästilagunenud	t	10,4		10,4		1,09**	5%	5%	5%	5%	5%

* Ehitusmaavarade mahu kaaluks ümberarvutamise koefitsient. Ehitusmaavarade kaevandamise aruanded põhinevad markšeidermõõdistamisel ja on väljendatud kuupmeetrites. Ettevõtjad-kaevandajad arveldavad oma klientidega maavaratoote kaalu alusel. Maavaratoote müügihinnas kaevandamisõiguse tasu osatähtsuse leidmisel tuleb lähtuda kaalust.

** Hästilagunenud turba kaevandamisõiguse tasumäär võrdsustatakse alates 2012. aastast vähelagunenud turba määraga.

Kasutatud materjalid

1. Eesti õhusaaste väliskulude arvutamise võimalused ExternE meetodika ja EcoSenseWeb abil. SEI-Tallinn, lepinguline töö, 2008.
2. Jäätmete saastetasu rakendamise analüüs, uued suunad ja ettepanek uute tasumäärade rakendamiseks aastatel 2010–2015. SEI-Tallinn, lepinguline töö, 2007.
3. Keskkonnatasude rakendamine veemajanduses. Sweco Projekt AS, lepinguline töö, 2008.
4. Keskkonnatasude seadusega kaasnevate kulude mõju Eesti majandusele. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2005.
5. Maavara kaevandamisõiguse tasu rakendamise analüüs, uued suunad ja ettepanek uute tasumäärade rakendamiseks aastatel 2010–2015. SEI-Tallinn, lepinguline töö, 2007.
6. Põlevkivi aheraine taaskasutamise nõudluse arendamise võimaluste analüüs keskkonnakaitse majandushoobade abil. SEI-Tallinn, lepinguline töö, 2008.
7. Saastetasude mõju keskkonnasaaste vähendamisele. Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn, 6. oktoober 2008
8. *The Political Economy of Environmentally Related Taxes*, OECD, 2006.
9. Varem ladestatud jäätmete taaskasutamisel praegu ladestatavate jäätmete saastetasude tasaarveldamise võimaluste analüüs. SEI-Tallinn, lepinguline töö, 2008.
10. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsus, milles käsitletakse liikmesriikide jõupingutusi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, et täita ühenduse kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid aastaks 2020 (2008/0014/COD)

Lisa 1. Arvestamata jäänud ettepanekute seletus

1. Üldpõhimõtted

Ettepaneku tegija	Ettepanek	Ettepaneku mitteamvestamise selgitus
Tallinna Vesi Eesti Vee- ettevõtjate Liit (EVEL) Eesti Energia AS	Kõige tõhusamalt annaks keskkonnasäästlikku lähenemist juurutada tõstes kõige ohtlikumate saasteainete saastetasusid ning samaaegselt tuvastades kontrolli tulemusena, missugused ettevõtted saastavad keskkonda kõige enam üle loaga lubatud määrade. Kahjuks ei tulene kontseptsioonist üheselt, millel põhineb 5-20%-ne saastetasude tõstmise ettepanek – kas seni suuremate saastetasude laekumiste lihtsal koguselisel eelarvestamisel (tõus suuremate koguste pealt) või on tasumäärade ettepanekutel arvestatud diferentseeritud saasteaine ohtlikkusega.	Üheselt ei saagi tuleneda, kuna on vajalik konkreetne lähenemine nii üksikutele valdkondadele kui ka üksikutele ainetele. Selgitused on kontseptsioonis olemas.
Tallinna Vesi Eesti Vee- ettevõtjate Liit (EVEL) Eesti Energia AS	Lisaks, tuleks välja töötada tehnoloogia arendamist ergutavad ettepanekud. Praegune süsteem kohustab suurettevõtteid rohkem kui väike-ettevõtteid. Kui suurettevõtteid täiustavad oma tehnoloogiat ja maksavad selle tagajärjena vähem saastetasusid, siis laekumised riigi- või KOV eelarvesse kuivavad tulevikus kokku ning riik piirab oma võimalusi koguda vahendeid KIK läbi Eesti keskkonnaarendusse investeerimiseks. Tähelepanu tuleks pöörata eelkõige sellele, et kõik oleks võrdselt huvitatud parimasse tehnoloogiasse investeerimisest ja saasteainete taaskasutamisest (nt biogaas).	Jah, kindlasti. Kui suurettevõtteid täiustavad oma tehnoloogiat ja maksavad vähem saastetasu, siis ongi saastetasu eesmärk täidetud.
Tallinna Vesi Eesti Vee- ettevõtjate Liit (EVEL) Eesti Energia AS	Vabastada ettevõtteid, kes saavutavad parima võimaliku tehnoloogia sellise tehnoloogia rakendamise järgselt 10 aastaks saastemaksust. Uue tehnoloogia rakendamine on kulukas, samas võivad üsna kiiresti sisendid ettevõtte tegevusest sõltumatult suurenedagi või väljundite piirväärtuste nõuded karmistuda. Tehnoloogia pareneb kogu aeg, aga ettevõtte ei suuda majanduslikult nt iga 3 aasta tagant tehnoloogiat muuta, samas kui 10 aastat on väljaehitatud tehnoloogia minimaalne eluiga. Kuivõrd kõik suuremad tehnoloogiaprojektid kooskõlastatakse keskkonnaministeeriumiga, on olemas objektiivne hindaja, kes saab kinnitada, kas ehituse alustamise hetkel on tegemist parima võimaliku tehnoloogiaga või mitte.	Kui uue tehnoloogia rakendamisel väheneb ressursikasutus ja saastamine ning kasvab jäätmete taaskasutamine, peab ettevõtte vastavalt vähem maksma keskkonnatasusid. Ka parima võimaliku tehnoloogia rakendamine ei tee keskkonnamoju täiesti olematuks.
Tallinna Vesi Eesti Vee- ettevõtjate Liit (EVEL) Eesti Energia AS	Saasteainete taaskasutamiseks võiks samuti kaasna teatud soodustused. Teeme ettepaneku, et juhul, kui 80% protsessis tekkivatest saasteainetest taaskasutatakse, siis vabastatakse ettevõtte õhusaastetasu maksimisest. Samuti teeme ettepaneku, et settesegu või komposti valmistamisel ja transpordil kasutatud kütus vabastataks riiklikust aktsiisist.	Taaskasutatud koguse võrra väheneb saastetasu niikuinii. Maksuvabastuste kehtestamisel on tegu riigiabiaga.
Eesti Keemia- tööstuse Liit (KTL)	Tõsta saastetasusid alates 2010. aastast inflatsioonimäära või tarbijahinna indeksi võrra igal aastal;	KTL kuuluvad ettevõtteid, põlevkiviõli tootjad on saanud paljude aastate jooksul põhjendamatuid saastetasu-soodustusi, keskkonnatasude erisused tuleb aga edaspidi kaotada (vt üldine põhimõte punkt 5..
KTL	Järgida ettevõtete võrdse kohtlemise printsiipi;	Vt eelmist – nüüd on vaja kõigi ettevõtete suhtes hakata rakendama võrdse kohtlemise printsiipi, ka põlevkiviõli tootjate suhtes.
KTL	Järgida ettevõtte õiguspärast ootust, et keskkonnasõbraliku tehnoloogia kasutusele võtuga saastetasude määrad märkimisväärselt ei suurene;	Sellist ootust kehtivate õigusaktide kohaselt ei ole. Kui tehnoloogia on keskkonnasõbralik, vähenevad

		tasusummad niikuinii.
KTL	1) lihtsustada keskkonnakahjusid vältivate või vähendavate abinõude rahastamise korda keskkonnatasude asendamisel; 2. keskkonnatasude asendamisel pikendada asendusmeetmete kolmeaastast rakendusperioodi seitsme aastani ning alandada saasteainete või jäätmeliikide vähenemise 15 % nõuet 10% -lise tulemiga.	Keskkonnatasude seaduse § 48–55 alusel on saastetasu asendamine lihtne ja konkreetne. Vähendamise nõuet 15% ei muudeta, et mitte suunata tehnoloogiate muutmist pisiparandustele. Ka ei pikendata asendamise aega, sest riigiabi reeglid näevad ette ainult väga ajutise abi andmise ettevõttele. Investeering peab säilima 5 aastat. Seega enne kui asendamine läbi saab, võib ettevõtte vara maha müüa. Riigi õiguslik ootus on seotud riskidega. Praegusel ajal suudetakse kõik projektid realiseerida kolme aastaga.
KTL	Saastetasude järsku tõusu vältimine aitab ohjeldada kogu riigi inflatsiooni, säilitab ettevõtete konkurentsivõime ning soodustab investeringuid parimatesse võimalikesse tehnoloogiatesse ja keskkonda. Oleme veendumusel, et ühe majandussektori konkurentsivõime oluline halvenemine mõjub negatiivselt kogu Eesti riigi majandusele. Keemiatööstuse Liidu ettevõtted on seisukohal, et keskkonnatasude tõus alates 2010. a. peaks jääma aastas ca 3-5 % piiresse.	Vaadeldav keskkonnatasude tõus puudutab perioodi 2012.–2017. Kui tasumäärade järsk tõus 2006. aastal või tõsta inflatsiooni 0,2% võrra, siis vaadeldaval perioodil on inflatsiooni kasv oluliselt väiksem, kuna tasumäärade järse tõuse ei ole ette näha muudel kui olmejäätmetel (mille mõju inflatsioonile on põhimõtteliselt olematu) ja põlevkivi poolkoksil (põlevkiviõli suunatakse peaaesjalikult ekspordiks, seega praktiliselt ei mõjuta inflatsiooni). Konkreetsed arvutused lisatakse seaduse eelnõule.
AS Eesti Põlevkivi, AS Eesti Energia	Põlevkivi kaevandamisega kaasnev keskkonnakasutus on loonud uued võimalused kohalikele omavalitsustele kunagiste kaevandusalade kasutuselevõtuks - olgu see siis veetrassid, puhkemaastikud ja sõjaväe harjutusväljakud või allmaakaevandustest ammutatav maasoojus. Samas on kõigi keskkonnatasude hüppeline kasv juba viinud kaubapõlevkivi hinnatõusule. Edasine keskkonnatasude galopeeriv tõus tingib paratamatult ka põlevkivi hinna järsku tõusu. Kaubapõlevkivi hinna kasvust tingitud elektri hinna tõus viib üldise hindade kasvuni, mis võib põhjustada inflatsiooni jätkuva kõrge taseme. Lubatust kõrgem inflatsioon lükkab veelgi edasi Eesti liitumist eurotsooniga.	Vt eelmist vastust.
Eesti Linnade Liit (ELL)	Ettepanek kõigi keskkonnatasude osas sätestada tasu jaotumine riigieelarve ja kohalike omavalitsuste eelarvete vahel (solidaarsuse komponent ja regionaalsuse e. kohalik komponent) nii tavamäärade kui ka kõrgendatud maksumäärade korral. Praegune olukord on selline, et otsusetegemine keskkonnaküsimustes on subsidiaarsuse põhimõtte järgimisest väga kaugel. Peame oluliseks keskkonnakaitseliste otsuste tegemise võimaldamist lähemal elanikkonnale. Sellega paraneks eeldatavalt ka elanikkonna keskkonnateadlikkus.	Keskkonnatasud on võetud keskkonnakasutuse eest ja keskkonna ja loodusvarade kaitseks võetavate meetmete rahastamiseks. KOVd ei kasuta sedagi raha, mis neile laekub vee erikasutusõiguse maavara kaevandamisõiguse tasudest keskkonnameetmete finantseerimiseks. KOVde raha kasutamise sihtots-tarbelisuse kontrollimise võimalused on piiratud.

ELL	ELL peab võimalikuks ja soovitavaks keskkonnatasude määrade vähendamist valdkondades, kus eesmärgid on juba saavutatud või normaalset heaolu tagavast tasemest isegi allapoole mindud. Näiteks veekasutuses elaniku kohta ööpäevas.	Elanike veekasutus ei ole vähenenud keskkonnatasude tulemusena. Veekaitse eesmärgid ei ole Eestis veel täidetud.
ELL	Pikaajalise kontseptsiooni eelnõu peaks olema algusest peale läbivalt süsteemne ja täiendavat selgust loov ning kui tehakse valikuid, siis nende tegemisele peaks eelnema analüüs ja valikute tegemine peaks leidma põhjendamist nii keskkonnakaitselisest, sotsiaalsest kui ka finantsmajanduslikust aspektist lähtuvalt.	Märkus on väga õige, aga antud juhul on tehtud analüüsid ja põhjendused on ka olemas. Analüüs jätkub seaduse muutmise eelnõu koostamisel.
ELL	Keskkonnamaksudest (keskkonnatasud ja muud keskkonnamaksud) tulenev maksukoormuse maht on eelnõus välja toodud (lk 3), moodustades 2,2% SKP-st s.o 4,8 miljardit krooni (aastaarv märkimata, tõenäoliselt 2006), kuid analüüs nende kasutamisest puudub. Keskkonnatasude maht käesoleva aasta riigieelarves on 905 791 000 krooni (allikas: RE seletuskiri).	Eelnõu tekst on korrigeeritud.
	Peame vajalikuks lisada kontseptsiooni eelnõusse selgitused ja põhjendused selle kohta, kuidas saab kontseptsiooni esitada Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks (ajagraafiku järgi käesoleva aasta septembri lõpus – lk 3) kui kontseptsiooni osas olulised uuringud on alles valmimata. Näiteks lk 13 väidetakse veetasude rakendamise peatükis, et ettepanekute “realiseerimise vajaduse, korraldamise juurutamise ning keskkonnakaitselise ja majandusliku mõttekuse selgitamiseks tellib Keskkonnaministeerium uurimistöö, mis peaks valmima k.a detsembri alguses.” ELL seisukoht on, et kontseptsiooni menetlemine on seotud vajalike uuringute ja analüüside valmimise ajagraafikuga.	Kõik uuringud peale veetasude rakendamise uuringu on valmis. Veetasude uuringu esialgsed tulemused on valmis selles ulatuses, mis on vajalik kontseptsiooni vormistamisel. Täiendavaid uurimistulemusi kasutatakse KKTS seaduse muutmise seaduse eelnõu koostamisel.
ELL	Meie arvates on kontseptsiooni näol tegemist strateegiadokumendiga, mille juurde peaks kuuluma strateegiliste mõjude analüüs.	Tegemist on keskkonnatasude maksamise põhimõteteid ja võimalikke perspektiivseid tasumäärasid käsitleva dokumendiga, mida Vabariigi Valitsus kiidab heaks, mitte ei kehtesta. (Vt keskkonna-mõju hindamise ja keskkonnanjuhtimissüsteemi seadus § 31)
ELL	Ei pea põhjendatuks ja õigustatuks eelnõus esitatud kava muuta kaevandus- ja karjäärivee erikasutusõiguse tasu laekumist selliselt, et KOV eelarvetesse ei laekuks enam midagi (praegu 50%) ja kogu erikasutusetasu (100%) hakkaks laekuma riigieelarvesse.	Küsimuse lahendus selgub Keskkonnaministeeriumi ja Rahandusministeeriumi ning KOV-de ühisarutelude käigus
ELL	Esitame ettepaneku, et kontseptsioonis või kontseptsiooni lisan saaks toodud ka faktiline selgus keskkonnatasude ja summaarsete riigimaksude osakaaludest (protsentidest) avalikku teenust osutavate vee-ettevõtete vee hinnas ja kanalisatsiooniteenuse hinnas. Eelnõu peatükis 2. Veetasud tuuakse ainult üks ebamäärane näitaja tasude osakaalude kohta teenuse hinnas, väites et vee erikasutusõiguse tasu osatähtsus on 2-7% ja lisatakse: “Suhteliselt suur on protsent paljudel juhtudel seetõttu, et avalike vee-ettevõtete vee hind on madal.”	Vee ettevõtted osutavad teenust, mille eest tarbija maksab. Konkreetset arvutused lisatakse KKTS seaduse muutmise seaduse eelnõule.
ELL	Eesti Linnade Liidule jääb arusaamatuks, miks pikaajalise kontseptsiooni eelnõu väljatöötamise käigus on ministeeriumi poolt vaikimisi mööda mindud olulisest Euroopa Liidu struktuuritoetuste toel valminud uuringust “Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse kontseptsioon”, Tallinn 2008.	Nimetatud kontseptsioon on alles väljatöötamise staadiumis. Kui selle alusel saab seadustik vastu võetud, arvestatakse seda ka keskkonnatasude juures.
Eesti Põllumajandus-Kaubandus-Koda (PKK)	Nõustume arvamuseveebis toodud seisukohtadega keskkonnatasude liiga suure tõusu osas, mis võtab igasuguse motivatsiooni ja ressursi ettevõtte arenguks. Näiteks selleks, et Eesti põllumajandus suudaks püsima jääda tihenevas konkurentsisis ning saavutada EL poolt kehtestatud nõuded tootmisele (sh IPPC), vajatakse lähiaastatel investeeringuid u 4,6 miljardit. Võimalik EL poolne toetus koos siseriikliku osaga on suurusjärgus 400 milj kr. Sisuliselt viiakse läbi investeeringute ettevõtete tootmis-tehnoloogiline seisund vastavusse keskkonnanõuetega, mis tähendab ka erinevate saastete koormuse	Kui ettevõtete tootmis-tehnoloogiline seisund viiakse vastavusse keskkonna-nõuetega, väheneb saaste-koormus ning vähenevad ka saastetasud. Seni on põllumajandusettevõtete makstud keskkonnatasude summad tagasihoidlikud ja piirduvad peamiselt vee-

	vähennemist. Meie ettepanek on mitte suurendada keskkonnatasusid enne 2013 a.	tasudega.
--	---	-----------

2. Vee erikasutusõiguse tasu ja veeheitmete saastetasu

Ettepaneku tegija	Ettepanek	Ettepaneku mitteamvestamise selgitus
Tallinna Vesi AS, Eesti Vee-ettevõtjate Liit (EVEL)	Vee erikasutusõiguse tasu - Tallinna veevarustussüsteemi veekogudest on 400 kr/1000m ³ , teistest veekogudest aga 300 kr/1000m ³ – tegemist on võrdsusprintsipi rikkumisega	Tallinna joogiveehaare asub tihedasti asustatud ja aktiivse majandustegevusega alal, kus KOVdel on vaja veekaitse kulutusi rohkem teha kui mujal Eestis. 85% Tallinnast KOVdele laekuvast vee erikasutusõiguse tasust läheb Harju- ja Järvamaa valdadele.
Tallinna Vesi AS, EVEL	Vee saastetasumäärade hüpoteetiline kasv aastas – 5-20% kasv võrreldes iga eelneva aastaga on suhteliselt karm tõusutempo, mida ei ole kontseptsioonis adekvaatselt põhjendatud nt meile geograafilisel, kliimatingimustelt ja majandustingimustelt lähedaste naaberriikide võrdlusega. Ettepanekud põhinevad töörühmades käsitletud teiste EL-i riikide näidetel, nt Taani. Siiski ei ole taoline võrdlus elukalliduse erineva taseme tõttu adekvaatne ning samuti on Taani loobunud mõningate EL-i normide rakendamisest.	Tasumäärade tõstmine toimub Eesti veemajanduse huvides, vt kontseptsiooni tekst 3 pkt.
Tallinna Vesi AS, EVEL	Vee saastetasu rakendamine ka saasteloa määra piires – kahjuks ei saa nõustuda väitega, et saasteloa määratud piirmäära piires saastetasu rakendamine ergutab saastet vähendama allapoole piirmäärasid. Hoopis tõhusam motivatsioon piirmäära mitte ületada tekiks siis, kui trahvisanksioonina mõjuvad (10x) saastetasud rakenduks alles peale piirmäära ületamist. Muidugi võib vaielda, et 10x tasumäärad rakenduvad ka praegu. Samas, langetades piirmäära ja tõstes trahvisanksioone võib saavutada ilmselt parema tulemuse, sest tekib reaalne motivatsioon piirmäära mitte ületada või ületada seda minimaalselt, mis omakorda tingib suurema motivatsiooni investeerida parimasse tehnoloogiasse ning lõpptulemusena saastatakse tulevikus looduskeskkonda vähem. Arvestades, et Keskkonnaministeeriumil on vee erikasutuslubade ja saastelubade väljastamisel individuaalselt ettevõtete loa piirmäära reguleerida, on saastekogust seni ja ka edaspidi võimalik kontrolli all hoida.	VT kontseptsioonist üldine põhimõte nr 6. Saastetasu rakendatakse keskkonnaluba omavate ettevõtete kõikidele loas kajastatud saasteainete heitmetele, millele on tasumäärad kehtestatud, sõltumata sellest, kas heitmekogused ja kontsentratsioonid on alla või üle lubatu. Lähtutakse sellest, et ka väikesed saastekogused tekitavad kahju, mis kvalifitseerub tootmise väliskuludeks.
Tallinna Vesi AS, EVEL	EL regulatsioon võimaldab tegelikult kasutada kas piirmäärasid või puhastustõhususi. Viimastega ei ole Eesti keskkonnatasude arendamise kontseptsiooni koostamisel arvestatud, kuigi neid rakendatakse meile ökoloogiliselt lähedastes Skandinaaviamaades. Reeglina ei rakendata trahvikoefitsiente, kui saasteloa piirmäär on ületatud, kuid tagatud on teatud puhastustõhususe koefitsient	Puhastustõhusust reguleeritakse veeseaduse alusel välja antud Vabariigi Valitsuse määrusega "Heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise kord". Riigid kehtestavad keskkonnatasusid lähtuvalt oma vajadustest ja võimalustest. Eestis on maksustatud loodusessse heidetavate saasteainete kogused.
Tallinna Vesi AS, EVEL	Saastetasude maksustamine – kuigi keskkonnatasude arendamise kontseptsioonis ei ole seda mainitud, toimib hetkel nn saastamise topeltmaksustamine. Vee erikasutusloas toodud piirmäärade ületamisel määratud trahve maksustatakse vastavalt raamatupidamiseeskirjadele. Vaatamata semiootikale (tasu vs maks), on saastetasude näol tegemist riigi poolse sanktsiooni ehk trahviga. Tekib loogiline küsimus, mis alusel trahve veel trahvitakse. Ainuüksi tasu vs maksu laekumise metodoloogiaga skeemi põhjendada ei ole adekvaatne.	Tulumaksuseaduse § 34 punkti 6 kohaselt ei arvestata ettevõtte tulumaksu arvutamisel üle loa saastamise tasusid maha ettevõtte tulust. See on Rahandusministeeriumi seisukoht. Arvestades, et Eestis ettevõtted praktiliselt tulumaksu ei maksa, on küsimus pigem

		teoreetiline. Probleemi ei ole ka siis, kui üle loa ei saastata.
Tallinna Vesi AS, EVEL	AS Tallinna Vesi soovib selgitada, et tarbijatele kasutustasu kehtestamise ettepanek puudutas eelkõige heitvett. Antud juhul on saastajaks tarbijad ja mitte vee-ettevõtted , kes olme- ja heitvett puhastades pakuvad keskkonna säästlikkuse seisukohalt olulist teenust .	Saastaja on KKTS kontekstis see, kes heidab keskkonnaloo alusel või loa omamise nõuet eirates loodusesse saasteaineid.
Tallinna Vesi AS, EVEL	Antud ettepanek järgib 'saastaja maksab' põhimõtet, mis on EL keskkonnaregulatsiooni üks olulisemaid põhimõtteid. Analoogne, kuid eraldiseisev toorvee kui loodusressursi kasutustasu on aga samuti edukalt käibel näiteks Prantsusmaal. Toorvee kasutamise eest ja ka heitvee väljutamise eest maksavad Prantsusmaal eranditult kõik tarbijad (FNDAE). Selline süsteem on läbipaistev ning annab riigile stabiilse võimaluse koguda vahendeid ning teha investeeringuid infrastruktuuri seal, kus seda on kõige rohkem vaja. Eesti saastetasude praegune süsteem stabiilset sissetulekut hilisemateks investeeringuteks näiteks ei võimalda. Prantsusmaale analoogselt teeme ettepaneku kaaluda Eestis toorvee kui loodusressursi kasutustasu ja heitvee puhastustasu rakendamist. Selliseid tasusid (võimalik määratleda ka maksuna) kajastatakse tarbijate veearvetel eraldi ning arvestatakse m3 hulga pealt. Nimetatud tasud (või maksud) laekuks riigieelarvesse või KOV eelarvesse ning riigil oleks seeläbi võimalik täita kontseptsioonis püstitatud eesmärki viia kogu veemajanduse infrastruktuur 2020. aastaks rahuldavasse või heasse seisukorda. Pikemas perspektiivis stabiilsuse tagamise tõttu on selline ettepanek kooskõlas ka EL-i jätkuva keskkonna-alase arengu põhimõttega.	Veetasude ja maksude alal järgivad riigid seda meetodit, mis neile on sobiv. Võibolla on Prantsusmaal ainukeseks sooviks väga lihtne ja kerge raha kogumine. Eestis on esimeseks prioriteediks siiski ressursi säästlik kasutamine ja saastamise vähendamine. Sellega kaasneb heitme-koguste mõõtmine ja järelevalve. Maksustades toorvee ja heitvee mingite kindlate etteantud maksu-määradega, on tegu veeaktsiisiga, millel ei ole keskkonnakaitsega kuigi suurt sidet. Seda maksavad tarbijad otse ja ettevõtjad lisavad selle vaid veearvetele. Ettevõtjaid need aktsiisid ei mõjuta, keskkonnakaitset ka. Eestis on keskkonnatasud väliskulude sisestamiseks tootmiskuludesse.
Tallinna Vesi AS, EVEL	Ei ole piisav põhjendus, et keskkonnatasude tõusuga peab toetama EL abi kaasfinantseerimist – see rikub teatud mõttes võrdsuspriinipi, kuivõrd seab erinevad vee-ettevõtjad ja kohalikud omavalitsused ebavõrdsesse seisu. Esiteks, kujutab EL ühtekuuluvusfondi abiraha projektide puhul kaasfinantseerimine endast projektist kasu saaja omafinantseeringut, mille taotleja peab leidma oma vahenditest, mitte riigieelarvest. Kui mõeldud on KIK poolset toetust EL ÜF projektidele, siis tuleb arvestada, et mingil ajahetkel EL ÜF toetus ning et vajadus KIK kaudu jagatavate vahendite järele lakkab. Seega ei ole päris korrektne põhjendada 2009-2015 jne saastetasude määra radikaalset tõusu viidates EL abi kaasfinantseerimisele vähemalt mitte kogu ajaperioodi ulatuses.	Kui riik nüüd enam kaasfinantseerimisega vee-ettevõtjaid ei toetaks, just siis oleks tegu võrdsuse printsiibi rikkumisega. Need ettevõtted, mille veemajanduse infrastruktuur vastab praegu nõuetele, on kõik riigi toetust saanud. Analüüs näitab, et enne 2015 investeeringute vajadus ei lõpe.
Tallinna Vesi AS, EVEL	Praegune kvartalipõhine heitvee saasteainete mõõtmise nõuete täitmine tähendab, et kui ettevõtte ühes kvartalis piirmäära ületab, siis tal ei ole reaalselt ajendit, miks teistes kvartalites vähem saastata. 365 päeva põhjal arvestatav aasta keskmine määr peaks ettevõtteid ajendama saasteloaga lubatud piiridesse jääma. EVEL on vastava ettepaneku kontseptsiooni muutmiseks ka teinud ning eelmainitud uurimuse lähteülesanne hõlmab ka vastava ettepanekute järelduste analüüsi.	Makstakse igas kvartalis ja nõuete täitmine ühes kvartalis ei mõjuta teiste kvartalite tulemusi. Mis puutub N-reostusse talveperioodil, siis KKTSsse lisatakse tasaarvelduse võimalus ja aasta lõpus enam- või vähemakse ümberarvestuse kord..
Tallinna Vesi AS, EVEL	1. Muuta keskkonnatasude süsteemi järgmiselt: a. Ümber vaadata saastelubadega määratud piirmäärad; JA b. rakendada saasteloaga määratud piirmäära ületamisel trahvi vormis (analoogselt praeguste 10X tasumääradega) piisavalt karme saastetasusid, et motiveerida ettevõtteid mitte ületama saasteloa piirmäärasid; JA c. rakendada tarbijate suhtes riigi- või KOV eelarvesse kogutavat toorvee kui loodusressursi kasutustasu ja heitvee puhastustasu. 2. Kui süsteemi muutmine on võimalik alles peale 'Keskkonnatasude	a) Ei ole KKTS küsimus. b) Ei ole sugugi parem kui praegune süsteem. c) VT eespool – tegu oleks veeaktsiisiga, mis ei võimalda väliskulusid tootmiskuludesse sisestada ega erguta vee-

	<p>rakendamine veemajanduses' uurimuse tulemuste ja täiendavat majandusanalüüsi, siis pakume:</p> <p>a. lükata Keskkonnatasude seaduse eelnõu põhjalik ja põhimõtteline muutmine uurimuse tulemuste analüüsile järgnevasse perioodi (eeldatavasti pärast 2010.a); JA</p> <p>b. seni, st 2010.a jätta saaste- ja ressursitasud 2009. aasta tasemele või tõsta toorvee, jäätmete ja õhu keskkonnatasusid kas tarbijahinnaindeksi (THI) või inflatsioonimäära võrra. Oleme seisukohal, et iga-aastane tasude kohaldamine tarbijahinnaindeksi võrra on õiglane ja asjakohane, see võimaldab stabiilset arengut ning kaitseks ettevõtete huve, võimaldades samas mõistlikkuse piirides ja majanduslikult põhjendatult saastetasusid muuta.</p>	<p>ettevõtjaid.</p> <p>2. a) ei ole mingit põhjust praegust veetasude maksmise süsteemi muuta. AS Tallinna Vesi ja EVEL ettepanekud on läbi analüüsitud ning neid, mis on Eesti veekaitsele kasulikud, arvestatud.</p> <p>b) Enne, kui me saame hakata tasumäärasid korrigeerima ainult tarbijahinnaindeksiga, tuleb saavutada tasumäärade optimaalne tase.</p>
Eesti Keemiatööstuse Liit	<ol style="list-style-type: none"> 1) vältida veeressursi topeltmaksustamist; 2) vabastada kaevanduste liigveed ressursimaksust; 3) kaotada kehtivas Keskkonnatasude seaduse § 20 p 2 lg 5 ja § 20 p 3 toodud koefitsiendid süvamerelasule; 	<p>1) Ei olegi topelt maksustamist. VKG, kes võtab vett Konsu järvest, ei ole selle eest enne maksnud.</p> <p>2) kaevanduste liigveed ei ole maksustatud. Maksustatud on kaevandustest ja karjäärdest väljapumbatav põhjavesi.</p> <p>3) kaotatakse</p>
Eesti Põlevkivi AS, Eesti Energia AS	<p>Veetasude osas ei ole kontseptsioonis toodud tasumäärade hüpoteetiliste kasvude % aastas absoluutselt arvestatud töögrupi poolt tehtud ettepanekuid ja nad on põhjendamatult kõrged. Ka ei jõuta kavandatud uurimistööd kontseptsiooni valmimiseks tehtud, st tellitud uurimistöö ei suuda (jõua) mõjutada kontseptsiooni ja keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõud. AS Eesti Põlevkivi ei ole nõus kontseptsioonis vee erikasutusõiguse tasu ja saastetasu määrade igaaastase tõusuga toodud määradega. Oleme seisukohal, et kaevandusvee puhul on tegemist vee ümberjuhtimisega ja kaevandusvee vee erikasutustasu tuleb vähendada määrani 0,025 krooni/m³. Mõistlik on, et viimaste aastate mitmekordne tasumäärade tõus saasteainete osas peab stabiliseeruma ja iga-aastane tõus peaks edaspidi olema kuni 5 % inflatsiooni arvelt.</p>	<p>Kaevandustest ja karjäärdest põhjavee väljapumpamisega rikutakse piirkonna ökoloogilist režiimi ja veerežiimi, vähenevad põhjaveevarud ja seega ei ole kindlasti tegemist pelgalt vee ümberjuhtimisega.</p> <p>Veemajanduse praegune olukord ja eriti ainult toodangu nõudlust arvestav põlevkivi kaevandamise kasv sunnivad veetasusid rohkem tõstma, kui ettevõtjad soovivad. Tasumäärad stabiliseeruvad siis, kui on saavutatud nende optimaalne tase. Sealtmaalt edasi tõstetakse neid vaid inflatsiooni arvestavalt.</p> <p>Veetasude täpsustamiseks tehtav uuring saab KKTS muutmise seaduse eelnõu koostamise ajaks valmis. Uuringu lõigud, mis on vajalikud kontseptsiooni koostamiseks, on valmis. Praegu toimub vormistamine, arvutuste ja analüüsi alusel ettepanekute täpsustamine.</p>
Eesti Linnade Liit (ELL)	<p>ELL ei toeta keskkonnatasu (ressursitasu) kehtestamise kavatsust, kui vett võetakse põhjaveest vähem kui 5 m³/d ja pinnaveest vähem kui 30 m³/d.</p>	<p>Arvesse võetud.</p>
ELL	<p>Oleme seisukohal, et eelnõu väide: "Kuna (et) sademevett ei ole alati võimalik mõõta, uuritakse sademeeve korral ainult KOV-dele trahvide rakendamise võimalust." vajaks täiendavat lahtikirjutamist: Millal uuritakse, kes uurib, kellega läbi räägitakse?</p>	<p>Küsimus kontseptsioonist välja jäetud, KOVdele trahvide rakendamine ei ole KKTS küsimus.</p>
ELL	<p>Eesti Linnade Liit on samuti kui AS Tallinna Vesi seisukohal, et Keskkonnaministeerium peaks ümber vaatama oma keelekasutuse ja</p>	<p>Terminit saastaja kasutavad nii Euroopa Komisjon kui OECD.</p>

	suhtumise ettevõtetesse. AS Tallinna Vesi arvates ei ole vee-ettevõtte saastaja, vaid teenuse pakkuja. Vee-ettevõtted on ennekõike avalikes huvides vajalike ja oluliste teenuste pakkujad. Pealegi töötab nendest enamik vastavalt riiklikult väljastatud loatingimustele.	Saastaja maksab on üldiselt üks keskkonna-kaitse põhiprintsiipi. Saastaja on KKTS kontekstis see, kes heidab keskkonnaloa alusel või loa omamise nõuet eirates loodusesse saasteaineid.
--	---	---

3. Õhuheitmete saastetasu

Ettepaneku tegija	Ettepanek	Ettepaneku mitteamistamise selgitus
Eesti Keemiatööstuse Ettevõtete Liit	Kaotada kehtivas Keskkonnatasude seaduse § 19 p 2 toodud välisõhu saaste piirkondlikud koefitsiendid;	Välisõhuheitmete poolt tekitatud kahju hinnangutes on inimese tervisele tekitatud kahju suurim, seejuures on see seda suurem, mida suurem arv inimesi on mõjutatud. Inimestel on ootus, et puhkepiirkondades ja tiheasustus-piirkondades on keskkond puhtam. Seepärast peab ka välisõhu saastamine olema eritähelpanu all.
Eesti Põlevkivi AS, Eesti Energia AS	Kontseptsioonis pakutud õhusaasteainet tasumäärade jätkuv kasv kuni 20 % aastas ei ole pidevalt keskkonnakasutuse vähendamiseks tehtavate investeeringute valguses aktsepteeritav ja peaks stabiliseeruma kuni 5 % aastas. Õigustatud on CO2 tasumäära jätmine 2009.a tasemele.	Arvestades kahju, mida välisõhu heitmed teevad, on nende tasumäärad veel väga väikesed ja hoolimata keskmisest aastakasvust 20% jäävad ikka veel palju väikesemaks tasudest, kus nad peaksid olema.
AS Narva Elektri jaamad	Kuna püsivate orgaaniliste saasteainete ja peenosakeste õhuheitmete maksustamine on täielikult läbi mõtlemata, nende määramine ebaselge ning olukorra paranemist ei ole ette näha, siis teen ettepaneku POS, PM10 ja PM2,5 mitte maksustada.	Need on saasteained, mille ohtlikkust EL ülimalt rõhutab. Nende ainete sisaldust välisõhus on võimalik mõõta ja arvutada. Arvutus-metoodika eelnõu on Keskkonnaministeeriumis allkirjastamisel.

4. Jäätmete ladestamise saastetasu

Ettepaneku tegija	Ettepanek	Ettepaneku mitteamistamise selgitus
Eesti Energia AS, Narva EJ AS, Tallinna Vesi AS	Jäätmete koguste arvestamisel tuleks lisaks kaalumisele aktsepteerida ka arvutuslikke meetodeid, sest jäätmeid on võimalik kooskõlas EL keskkonnanõuetega transportida ka autotranspordist erinevatel viisidel nt pneumotransport või hüdrotransport, kus otsene kaalumise ei ole tehnilistel põhjustel võimalik. Torude kaudu tuhaväljale pumbatavat tuhka ei ole võimalik kaaluda, olgu siis tegemist tihepulbiga või mitte. Siin annab kõige täpsema tulemuse ikkagi kütuseanalüüsil põhinev arvutus. Juhul, kui tuhaväljasid loetakse prügilaks, ei saa jäätmete kaalumise nõue olla kategooriline ja kõiki muid arvestusviise välistav.	Elektri jaamade tehnoloogiline skeem pneumo- või hüdrotransporti korral ei võimalda tõesti otsest kaalumist. Küsimus lahendatakse prügilamääruse täpsustamisega. Üldpõhimõtteks jääb siiski kaalumise kohustuslikkus.
Narva EJ AS, Eesti Keemiatööstuse Liit (KTL)	Säilitada senine arvestuskord jäätmete ladestamisel kuivaine järgi. Kui tuha ladestamise koguse määramisel tuleb arvestada ka vee sisaldusega, siis kuidas jääb vihmaveega? Kas tuhaväljale sadav vihm muutub tuhaks ja kuulub kah maksustamisele? Ja kas tuhaväljal oleva vee korduvkasutamise eest tuhatranspordil võib taotleda saastetasu asendamist?	Tuleb täita prügilamääruse nõuet: prügilasse on keelatud ladestada vedelaid jäätmeid ja ladestatava koguse määramisel tuleb arvesse võtta vee või teiste vedelainete sisaldust jäätmetes (see probleem on sette ja põlevkivi poolkoksiga), kus senine arvestus

		on käinud tehnoloogilise protsessi sisendmaterjali tarbe järgi. Korduvkasutatava vee eest ei maksta ei ressursi- ega saastetasu.
Narva EJ AS	Põlevkivituha ja poolkoksi 2010.a. hüpoteetilised saastetasumäärad saadakse, kui korrutatakse 2009.a. määrad läbi mittevastavuse koefitsientidega. Seega on väide, et kaotatakse ära prügilade nõuetekohasuse koefitsiendid küll juriidiliselt igati korrektne, aga siiski mõnevõrra eksitav.	Jah, nii on see on, tulenevalt jäätme poliitika prioriteetide muutumisest ja asjaolust, et 2009. aastaks on selline saastetasu määr planeeritud juba elektri hinna sisse.
KTL Hr Rooks	Põlevkivituha ja poolkoksi tuleb lugeda samaväärseteks jäätmeteks. Võrdsustada põlevkivituha ja poolkoksi ladestamise saastetasud samas arvestades prügilade vastavust keskkonnanõuetele. Hüppelist tasumäära tõusu pole kummagi jaoks tarvis. See ei stimuleeri muud midagi kui jätkuvat inflatsioonitõusu, mis pärsib investeringuid parema tehnika arendusse.	Poolkoks ei ole põlevkivituha samaväärne, sisaldab palju orgaanilist ainet, mis on ressursi raiskamine, peale selle sisaldab poolkoks kantserogeenseid ja teisi väga ohtlikke ühendeid.
Eesti Põlevkivi AS	Juhime Teie tähelepanu segaolmejäätmete ladestamise saastetasumäära liiga järsule tõusule. Olme- ning ehitus-lammutusjäätmete ladustamise suur saastetasumäärade tõus viib üldises plaanis kindlasti illegaalsete prügi mahapanekukohtade arvu suurenemisele riigis, mida arvatavasti ei suuda kompenseerida ka olmejäätmete taaskasutamise tõusuefekt.	Jäätme käitluse hierarhia teiste võimaluste rakendamine on odavam kui jäätmete ladestamine. Tuleb inertsist lahti saada.
Eesti Linnade Liit (ELL)	Mitte kavandada keskkonnatasude hüppelisi tõstmisi. Selgituseks lisame, et mitte iga tasumäära tõstmisega ei pruugi kaasneda maksulaekumise suurenemine, mis selgelt näib olevat üks põhiline tasumäärade tõstmise eesmärk. Oleme seisukohal, et kavandatav 59,2% jäätmete prügilasse ladestamise saastetasude tõstmine alates 2010. aastast on liiga järsk ning võib halvendada oluliselt inimeste keskkonnaalast käitumist. On ülimalt tõenäoline, et saastetasu määrade järsk kasv peegeldub ka otseselt prügiveoteenuse hinnas, mistõttu võib taas suureneda prügi ladestamine metsadesse ja haljasaladele ning jäätmete põletamine kodustes tingimustes. Määrade tõstmisel tuleks arvestada ka muid prügiveoteenuse hinda mõjutavaid tegureid nagu näiteks mootorikütuse kallinemine ning lähtuda sellest, et nimetatud teenus oleks ka hinnatundlikele elanikegruppidele kättesaadav.	VT eelmist küsimust.
ELL	Mitte kavandada keskkonnatasude seaduse muutmise suunda sellisel, kus alates 2012. aastast ei laeku 75% jäätmete ladestamise saastetasust enam kohaliku omavalitsuse eelarvesse ja suunda kehtestada uus kohalik maks. Ühtlasi oleme arvamusel, et jäätmemaksuga maksustamine majapidamise (kinnistu) põhisel analoogiliselt maamaksuga on olemuslikult väär, sest see ei arvesta tegelikku tekkinud prügi kogust.	Kui 2012. aastal käivitub jäätme põletustehas, väheneb kohalikele omavalitsustele laekuv olmejäätmete ladestamise saastetasu oluliselt. Omavalitsustel on vaja jäätmealaste kohustuste täitmiseks raha. Nii ei jäägi muud üle, kui kehtestada kohalikud jäätmemaksud. See on jäätmeseaduse küsimus. On need kinnistupõhised maksud või mitte, seda on praegu vara kritiseerida.
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda	Jäätmeseadus ei reguleeri sõnnikut, sest seda käsitletakse väetisena. Hetkel on tekkinud siiski olukord, kus keskkonnateenistused on hakanud sõnnikut käsitlema jäätmena ja selle ladustamisena ettevõtte poolt. Vajalik on, et keskkonnateenistused järgiksid jäätmeseadust	Sõnnikut ei käsitleta jäätmena ainult siis, kui seda kasutatakse mullaviljakuse parandajana.
Eesti Toiduainete Tööstuse Liit	Toiduainetetööstuse ettevõtted kardavad, et 2010. aastaks planeeritav olmejäätmete saastetasude tõstmine ligi 90% võrreldes tänasega, (60% 2009. aastaga) paneb nad raskesse konkurentsiolekorda ja pärsib ekspordivõimet.	Jäätme käitluse eesmärk ei ole odav ladestamine, vaid taaskasutamine, mida ei maksustata. Kui on biojäätmetega tegu, siis

		toiduainete tööstused peaaegu ei ladestagi. Nt Tallinna prügilal on biolagunevate jäätmete vastuvõtutasu ca 200 kr/t tavajäätmete 650 kr/t vastu. Kompostimine on odavam kui ladestamine.
--	--	---

5. Maavara kaevandamisõiguse tasu

Ettepaneku tegija	Ettepanek	Ettepaneku mitteamvestamise selgitus
Eesti Põlevkivi AS, Eesti Energia AS	Kontseptsioonis pakutud põlevkivi kaevandamisõiguse tasumäära kasv 25 % aastas alates 2010 kuni 2012 aastani ei ole kooskõlas esitatud põhimõtetega kaevandamisõiguse tasu rakendamisel ja edasiarendamisel. Kuidagi ei saa hetkel lugeda põlevkivi defitsiitseks maavaraks, mille kaevandamisõiguse tasu tuleb tõsta väga kõrgeks. Unustada ei tohi põlevkivi kasutamise arengukava kontekstis ka tööka, et lähiaastatel ammenduvad mitme kaevevälja varud ning ei ole õigustatud põlevkivi kasutust reguleerida kaevandamisõiguse tasuga. Kaevandamisõiguse tasumäära hüppeline tõstmine toob kaasa põlevkivi tootmise hinna järsu tõusu ning riikliku põlevkivitööstuse konkurentsist väljalangemise ja huku. Kaevandamisõiguse tasu määr peaks jääma viieks aastaks 2009. aasta määra tasemele (12,0 krooni/tonn).	Lähtunud on mitmest asjaolust: esiteks mõjutab põlevkivi kaevandamine väga oluliselt ja pöördumatult keskkonda. Teiseks suunab kaevandamisõiguse tasumäära tõus kaevandajaid kasutama keskkonnasäästlikumaid tehnoloogiaid. Kolmandaks toob tasumäärade kasv kaasa maardla varude ratsionaalsema kasutamise. Põlevkivitööstuse konkurentsist väljalangemise kartus on kindlasti ennatlik, ettevõtte ei ole seda ka arvutustega tõendanud.
Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit	Külmutada lubjakivide, dolomiitide, liivade, kruusa ja savide kaevandamisõiguse tasu 2010. aastal 2009. aasta tasemele ning edaspidi võiks tasu suurus muutuda inflatsiooniga võrreldavas mahus.	Nimetatud maavarade kaevandamisõiguse tasu määrad on praegu liiga madalad selleks, et ergutada maavarade säästlikku kasutamist ja sekundaarsete materjalidega asendamist.
Eesti Turbatootjate Liit	Töötada välja soodustuse mehhanism, mis motiveeriks turbatootjaid uusi tootmisalasid valides eelistama maaparanduse või muude kuivendussüsteemide või muu inimtegevuse poolt rohkem mõjutatud turbalasid, et nendel kaevandamise järel taastada soo funktsioonid. Sama süsteemi on kavas kohaldada juba osaliselt ammendatud, kuid peremeheta tootmisalade taaskasutusele võtmise soodustamiseks, et kompenseerida halvemates mäenduslikes tingimustes tootmise taaskäivitamiseks ja hilisemaks korrastamiseks enamtehtud kulutusi, et seeläbi soodustada ressursi paremat ära kasutamist ning kaitsta loodulikus olekus olevaid alasid.	Seda ettepanekut arvestatakse turba kaevandamise kvootide jagamisel ja kaevandamis lubades.

Lisa 2. Kontseptsiooni ettepanekute mõju toodete hindadele: analüüs

Üldine mõju ja seos inflatsiooniga

Keskonnatasude osatähtsus on Eesti riigi SKT-s ja maksutulust väike, 2008. aastal vähem kui 0,5% SKTst ja 1,4% maksutulust. Samuti ei mõjuta keskkonnatasud märkimisväärselt inflatsiooni. 2005. aastal analüüsis Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium põhjalikult keskkonnatasude seadusega 2006. aastaks kehtestatavate (2005. aastal kehtivatest 20–100% kõrgemate) tasumäärade sotsiaalmajanduslikku mõju. Analüüsitulemuste põhjal tõdeti, et “keskkonnatasude tõstmisest tulenev kaupade kallinemine toob arvatavasti kaasa ka tarbijahindade kasvu, keskkonnatasude kasvu otsesest mõju arvestades tähendab see 2006. aastal hinnanguliselt 0,2% list tarbijahindade tõusu.” Järgmistel aastatel on tasumäärade kasv olnud märkimisväärselt aeglasem kui aastal 2006, seega ka mõju inflatsioonile veel väiksem.

Keskonnatasude kontseptsiooni rakendamisel jääb tarbijahindade otsene tõus perioodil 2009-2017 kokku alla 0,5%. Ka tootmissisendite hinnatõusust tulenev kaudne mõju ei mõjuta tarbijahinda oluliselt ja hinnatõus jääb marginaalseks.

Elanikke mõjutab keskkonnatasude tõstmine otseselt läbi elektrienergia, soojuse kallinemise, vee ja prüгитеenuse kallinemise, kuid samuti läbi elektri ja soojuse hinnatõusust tuleneva Eestis toodetud kaupade kallinemise.

Kõige enam mõjutab üldist elu- ja majandustegevust elektri hind.

1. Mõju põlevkivi ja elektri hindadele

2009. aastast 2017. aastani tõstavad keskkonnatasud elektri tootmishinda 8 aasta jooksul kokku 4 senti/kWh, mis teeb aastaseks kasvuks ca 0,5 senti/kWh .

Rohkem kui kolmandiku moodustavad põlevkivi elektri jaamad keskkonnatasude summas lend- ja koldetuha ladestamise tasud. 2009. aastal on tasumäär 1 EUR/tonni kohta. Kuna ladestamine ei toimu nõuetekohaselt, rakendatakse nõuetele mittevastavuse koefitsienti 5. Seega tuleb praegu maksta põlevkivituha ladestamisel 5 EUR/t. Selliseks jääb tasu suurus nii kauaks, kui ladestamine on tunnistatud nõuetekohaseks. Pärast seda, tõenäoliselt alates 2012. aastast on põlevkivituha ladestamise tasu määr 4 EUR/t.

Keskonnatasude mõju elektri tootmishinnale

Variant: põlevkivituha ladestamise tasumäär on 4 EUR/t

Keskonnatasu liik	M/Ü	2007	2008	2009-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
põlevkivi kaevandamise tasud	kr/t	17,1	19,4	21	24,3	29	33,9	35,9	38,1	40,5
elektri tootmise tasud	senti/kWh	4,78	3,76	5,56	4,7	5,1	5,4	5,9	6,4	7,0
kokku elektriga seotud tasud	senti/kWh	7,21	6,44	8,47	8,0	8,9	10,0	10,7	11,5	12,5
elektriga seotud tasude kasv	senti/kWh	0,59	-0,77	2009 aastal: 2,03	-0,47	0,9	1,1	0,7	0,8	1,0

Allikas: Keskonnaministeriumi andmed ja arvutused

Kui kehtestatakse põlevkivituha ladestamise saastetasu määraks 4 EUR/t, väheneb põlevkivielektri tootmise keskkonnatasude summa võrreldes 2009-2011 aastatel makstuga

ligemale 100 miljoni krooni võrra aastas ja 2012. aastal on keskkonnatasude osa elektri hinnas ligemale 0,5 senti/kWh väiksem kui 2009-2011. Kontseptsioonis kavandatud tasumäärade kasvu tõttu suureneb keskkonnatasude osa elektri tootmisel 8,47 sendilt/kWh (2009.-2011. aasta) 12,5 sendini/kWh (2017), s.o elektri tootmishind kasvab perioodil 2009-2017, kokku 8 aasta jooksul 4,03 senti võrra ehk keskmiselt 0,5 senti/kWh aastas, juhul kui kogu tootmiskulude kallinemine kantakse üle tarbijatele (ka eksporditarbijatele).

Elektritootmise keskkonnatasude kasvu mõju elanikele

	2009-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Keskkonnatasud (senti/kWh)	8,47	8	8,9	10	10,7	11,5	12,5
Keskkonnatasu inimese kohta aastas (krooni)	101,7	95,5	107,1	119,6	128,2	138,0	149,4

Allikas: Keskkonnaministeeriumi andmed ja arvutused

Inimese kohta tarbitakse Eestis aastas keskmiselt 1200 kWh elektrienergiat. Selle koguse elektri hinnas moodustavad 2009. aastal keskkonnatasud ca 102 krooni, 2010. ja 2011. aastal jääb see summa samaks, järgmistel aastatel kasvab tasude summa nii, et keskmiselt tuleb keskkonnatasu igal järgmisel aastal maksta 10 krooni aastas ehk 83 senti kuus rohkem kui eelmisel aastal.

Siinkohal tuleb arvestada, et elektri hind ja seega tarbijate kulu kasvab vaatlusalusel perioodil ka teiste tegurite tõttu – elektrituru avamine, mahukad investeeringud elektritootmisse, ELi kliimapaketiga kaasnevad muudatused. Võrreldes keskkonnatasudega mängivad need tegurit oluliselt suuremat rolli.

2. Mõju põlevkiviõli hinnale

Variant: poolkoksi ladestamise saastetasumäär 4 EUR/t

	M/Ü	2007	2008	2009-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
keskkonnatasud õlitootmisel	kr/t	34	57	58	221	233	245	260	273	288
Põlevkivi kaevandamise tasud õli tonni kohta	kr/t	138	156	169	199	231	278	295	313	332
Kokku	kr/t	172	213	227	420	464	523	555	586	620

Allikas: Keskkonnaministeeriumi andmed ja arvutused

2004.-2007. aastani maksti põlevkiviõli tootmise jäätme - poolkoksi ladestamise keskkonnatasu 5,5 kr/t (see oli Riigikogu soov). 2008. aastal ja 2009. aastal on poolkoksi tasumäär 15,65. Arvestades teadlaste hinnanguid poolkoksi ohtlikkuse kohta, valitsusväliste keskkonnaorganisatsioonide ja Riigikontrolli proteste põlevkiviõli tootjatele lubamatute soodustuste tegemise kohta ülimalda poolkoksi ladestamise tasu kaudu, nähakse ette poolkoksi ladestamistasu määra oluline tõstmine. Kuigi põlevkivi poolkoks on ohtlikum jääde kui põlevkivi lend- ja koldetuhk, nähakse keskkonnatasude arendamise kontseptsioonis ette neile jäätmetele alates 2012. aastast võrdne saastetasu määr, suurusega 4 EUR/t. Milline tasumäär kehtestatakse keskkonnatasude muutmise seadusega 2011. aastal, sõltub majanduse ja energiakandjate, sh põlevkiviõli hindade tegelikest arengutest lähiaastatel.

Statistikaameti andmetel oli põlevkiviõli keskmine ekspordihind 2005. a 3075 kr/t, 2006. aastal 4095 kr/t, 2007. aastal 4137 kr/t ja 2008. aastal 5271 kr/t. Põlevkiviõli hind järgib nafta maailmaturu hinna arenguid ning sellest tingituna langes 2008. aasta lõpuks õli ekspordihind alla 3000 kr/t.

3. Mõju soojuse hindadele

Soojakulud moodustavad tarbijate väljaminekutest üsna märkimisväärse osa (Statistikaameti andmetel keskmiselt 4% leibkonna kulutustest, väiksema sissetulekuga elanike kulutustest veelgi enam). Kolmetoalise korteri kütmiseks kulub talveperioodil talveperioodil ca 20 MWh soojusenergiat. Soojuse hind on 2009. aastal Konkurentsiameti andmetel vahemikus 600-1100 kr/MWh. Keskkonnatasude mõju soojuse hinnale peetakse suureks ja arvatakse, et tasumäärade tõus mõjutab oluliselt elanike toimetulekut. Ja kindel seisukoht on, et väikesed katlamajad jäävad raskustesse. Tegelikult on tegu väära arvamisega. Soojatootjad maksavad ainult õhuheitmete saastetasu (ajaloolistel põhjustel on need tasumäärad oluliselt väiksemad kui peaks), põlevkivi põletajad ka tuha ladestamise eest.

	2009-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Keskkonnatasu (krooni/MWh)	10,2	10,6	11,4	12,3	13,5	15,0	17,0
Keskkonnatasu inimese kohta aastas (krooni)	80,0	85,0	91,0	98,6	108,2	120,3	135,8
Keskkonnatasude osatähtsus soojuse hinnas, % (kui soojuse hind on 800 kr/MWh)	1,27	1,33	1,4	1,5	1,7	1,9	2,1

Allikas: Keskkonnaministeeriumi andmed ja arvutused

Kui soojuse keskmiseks hinnaks võtta 800 kr/MWh, siis on keskkonnatasude osatähtsus selles praegu ligemale 1,3%. Tasumäärade kasvades ja soojuse hinna praegusele tasemele jäädes kasvab keskkonnatasude osatähtsus 2017. aastal 2,1%-ni soojuse hinnast. Tegemist on keskmiste näitajatega. 54% soojatootjatest ehk 605 ettevõtet maksis 2007. aastal õhu saastetasu keskmiselt 2500 krooni.

Lisaks uuriti ka mõningaid ettevõtteid põhjalikumalt. Selleks on vajalik teada tootmismahutu ja müügihinda (andmed, mis ei ole eriti kättesaadavad). Saastekoguste, mille eest maksti ja maksusummade info on Keskkonnaministeeriumis olemas.

Tallinna Küte 2007. aasta soojuse hind käibemaksuga 699, kr/MWh,

Keskkonnatasu 4,16 kr/MWh. Osatähtsus hinnas 0,59%

Anne Soojus 2007. aasta soojuse hind käibemaksuga 595 kr/MWh,

Keskkonnatasu 2,0 kr/MWh. Osatähtsus hinnas 0,34%. Kui kaotatakse turba põletamisel CO₂ saastetasu vabastus, siis toob see kaasa saastetasu kasvu tasemele 7,3 kr/MWh kohta. 2008. aasta lõpus kehtestatud soojuse hinnast 762 kr/MWh

Võru Soojus 2007. aasta soojuse hind käibemaksuga 728, kr/MWh,

Keskkonnatasu 0,16 kr/MWh. Osatähtsus hinnas 0,02%

4. Mõju vee hindadele

2008. aastal oli veeteenuse keskmine hind Eesti Vee-Ettevõtjate Liitu kuuluvates ettevõtetes elanikele 25,38 kr/m³ (käibemaksuga) ja ettevõtjatele 31,5 kr/m³ (käibemaksuta). Veevarustusteenuse hind oli keskmiselt 11,05 kr/m³ ja 14,21 kr/m³ kanaliseeritavale veele. Keskkonnatasude osatähtsus joogivee hinnas oli 6,8% ja 2% kanaliseeritava vee hinnas.

Saastetasu suurus sõltub otseselt reoveepuhasti efektiivsusest. Tallinna ja Tartu reoveepuhastites oli 2007. aastal saastetasu suurus 20 senti m³ kohta, AS-l Valga Vesi 7 senti/m³, AS-l Märjamaa vesi 18 senti/m³; samas AS-l Nõo Veevõrk 103 senti/m³, Tähtvere

vallavalitsuse veepuhastil 221 senti/m³, aga Tähtvere vallavalitsuse vee-ettevõttel 221 senti/m³ ja Salutaguse Pärmitehasel koguni 458 senti /m³ kohta.

	2009-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Keskkonnatasu osa vee hinnas							
joogiveel, kr/m ³	0,64	0,71	0,78	0,86	0,94	1,04	1,14
heitveel, kr/m ³	0,28	0,33	0,38	0,43	0,50	0,57	0,66
Kokku veeteenusel, kr/m ³	0,93	1,03	1,16	1,29	1,44	1,61	1,80

Allikas: Keskkonnaministeeriumi andmed ja arvutused

Kuna veeteenuse hinnad pidevalt kasvavad, siis ei oska praegu ette näha, milliseks kujuneb keskkonnatasude osa vee hinnas 8 aasta pärast. On arvestatud, et keskmiselt tarbitakse Eestis inimese kohta vett 30 m³ aastas. Paari järgmise aasta jooksul maksab inimene veetasusid ühes kuus vähem kui 3 krooni, 8 aasta pärast 5 krooni kuus.

	2009-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Joogivee keskkonnatasu inimese kohta aastas (krooni)	19,3	21,2	23,4	25,7	28,3	31,1	34,2
Kanalisatsiooniteenuse keskkonnatasu inimese kohta aastas (krooni)	8,5	9,8	11,4	13,0	14,9	17,2	19,9
Veeteenuse keskkonnatasud inimese kohta kokku aastas, krooni	27,8	31,0	34,7	38,7	43,2	48,3	54,1

Allikas: Keskkonnaministeeriumi andmed ja arvutused

Tegelik laekumine saab tõenäoliselt olema väiksem tabelis esitatud summadest, sest alates 2012. aastast ei tohi enam loodusesse lasta loodusesse heitvett, mille saastetase ületab normatiivset. Normatiivide ületamise korral rakendatakse 10 korda kõrgemat tasumäära. Normatiivide ületamine peab olema lõpetatud 2011. aastaks. Viimaste aastate kogemus on näidanud, et alles vee saastetasumäärade kahekordistamine 2006. aastal pani osa väikeste reoveepuhastite omanikke tegutsema. Seejuures leiti palju lihtsaid ja odavaid lahendeid väikeasulate reoveepuhastite efektiivsuse oluliseks tõstmiseks. Kui ettevõtte täidab kõiki veeloa tingimusi, võib ta saastetasu maksta poole vähem (arvutatakse koefitsiendiga 0,5). 2007. aastal laienes see võimalus ligemale veerandile vee saastetasu laekumistest.

5. Maavara kaevandamisõiguse tasu

Maavarade kaevandajad maksavad enamasti ainult maavara kaevandamisõiguse tasu. Põlevkivi kaevandamisel on tegu ülisuurte maavarakogustega ja ulatusliku mõjuga mitmes keskkonnavaldkonnas – veeressursi kulutamine, veereostus, jäätmed.

		2007	2008	2009-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Põlevkivi kaevandamisel tasud										
kaevandamisõiguse tasu	kr/t	10,9	11,5	12	15,0	18,8	23,4	24,6	25,8	27,1
muud keskkonnatasud kaevandamisel	kr/t	6,2	7,9	9	9,3	10,3	10,5	11,3	12,3	13,4
kokku	kr/t	17,1	19,4	21	24,3	29	33,9	35,9	38,1	40,5

Allikas: Keskkonnaministeeriumi andmed ja arvutused

Paekillustiku puhul on kaevandamisõiguse tasu osakaal Eestis ainult 2,5% turuhinnast

Maavara kaevandamisõiguse tasu osakaalu arvutamisel hinnast tuleb silmas pidada, et tavaliselt toimub maavarade kaevandamise ja tasude arvestus mahu järgi – kuupmeetrites.

Maavaradest tehtud tooteid aga müüakse tonnides. Kuupmeetrites esitatud määrad võivad tunduda küllaltki suurtena, aga kuna kuupmeetris on mitu tonni, on tonni kohta tasu oluliselt väiksem. Seda asjaolu on ka tasumäärade tõstmise oponentide poolt ära kasutatud. Lisaks võiks märkida, et Rootsis on mineraalse ehitusmaavara maks 22,4 kr/t (ca 12% hinnast), Inglismaal 37,5 kr/t (20%)

5. Olmejäätmete ladestamise saastetasu

Olmejäätmed	2009-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Keskkonnatasu (krooni/tonn)	156,5	470	493,5	518	544	571	600
Keskkonnatasu inimese kohta aastas (krooni)	36	57,5	60,4	63,4	66,6	69,9	73,4

Allikas: Keskkonnaministeeriumi andmed ja arvutused

2007. aastal ladestati 387 tuhat tonni olmejäätmeid. 307 tuhat tonni sellest olid majapidamistest. Keskmise jäätmete kogus inimese kohta oli 230 kg/a. Sellise koguse ladestamise eest tuleb maksta 2008. aastal 30,6 kr, 2009. aastal 36 krooni ja 2012. aastal uue tasumäära järgi (470 kr/t) 108 krooni aastas ehk 9 krooni kuus. Samas näitavad prognoosid, et aastast 2012 väheneb jäätmete taaskasutamise tulemusel oluliselt ladestatavate olmejäätmete osakaal. Selle tulemusel väheneb ka makstav keskkonnatasu inimese kohta ja on 2012. aastal hinnanguliselt 57,5 krooni aastas.

Prügila vastuvõtu hind on Eestis 600-650 kr/t (koos saastetasu ja käibemaksuga). Prügiteenuse hind tarbijale on praegu 1000-1200 krooni tonn (kogumine, transport ja prügi vastuvõtuhind). Praegu maksab korraldatud jäätmeveo süsteemi haaratud majapidamine prügi eest 30-70 krooni kuus. Kallim on jäätmevedu seal, kus omavalitsus ei ole liitunud korraldatud jäätmeveoga. Väga palju sõltub omavalitsuse kokkulepetest jäätmevedajatega, nt Tallinnas maksab ühes linnajaos prügikonteineri tühendamise 25 kr ja teises 75 kr kuus. Üldiselt sõltuvad teenuse hinnad tarbijale rohkem korralduslikest asjaoludest – st kuidas KOV on jäätmeveo firmaga kokku leppinud. Jäätmete sorteerimise ja taaskasutamise ning edaspidi ka põletamise tulemusel vähenevad oluliselt ladestatavate jäätmete kogused. Tasumäära tõstmine on vajalik selleks, et motiveerida jäätmete taaskasutamist. Jäätmete ladestamine on olnud alati odav. Nüüd peame selle tegema kalliks, muidu taaskasutamises nihet ei tule.

Keskkonnatasud inimese kohta aastas, kroonides

	2009-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
elekter	101,7	95,5	107,1	119,6	128,2	138,0	149,4
soojus	80,0	85,0	91,0	98,6	108,2	120,3	135,8
vesi	27,8	31,0	34,7	38,7	43,2	48,3	54,1
jäätmed	36,0	57,5	60,4	63,4	66,6	69,9	73,4
Kokku	245,5	269,1	293,2	320,3	346,1	376,5	412,6
Kasv aastas		23,6	24,2	27,1	25,8	30,4	36,1
Kokku kasv 2009-2017	167,1						

Allikas: Keskkonnaministeeriumi andmed ja arvutused

Keskkonnatasud võrreldes inimese netosisetulekuga

Elanike sissetulekute võimalike arengute kohta saab võrdluseks tuua Rahandusministeeriumi prognoosid hüvitiste kohta töötajatele ja pikemaajaliste arengute

hinnangutena palgaprognoosid⁶. Keskmise palk ja keskkonnatasud inimese kohta kasvavad 2009-2017 prognooside kohaselt enam-vähem samas tempos. Kuna ülalpeetavate ja hõivatute suhe halveneb, siis keskmine palk pigem ülehindab netosissetuleku arenguid, kuid ka seda arvestades ei kasva keskkonnatasude osa elanike sissetulekutega võrreldes olulisel määral.

Mõju tarbijahindadele

Keskkonnatasude kasv mõjutab hinnataset ja tarbijate kulutusi eelkõige läbi elektri hinnatõusu, teiste toodete (soojus, vesi, maavarad) puhul on mõju marginaalne. Kuna aastased muutused on väikesed, siis järgnevalt vaadatakse perioodi 2009-2017 kogumõju. Tulenevalt keskkonnatasude tõusust tõuseb sel perioodil elektri tootmishind kokku 10%, tarbija poolt tasutav hind 5%. Vee hind tõuseks 8 aastaga keskkonnatasude tõttu 5% (täna hinna tasemega võrreldes), soojuse, jäätmekäitluse ja enamike maavarade puhul jääks hinnatõus sellest madalamaks.

Mainitud hinnatõusude korral jääks tarbijahindade otsene kasv perioodil 2009-2017 kokku alla 0,5% ehk aastane hinnatõus on marginaalne. Kui arvestada siia juurde ka kaudsed mõjud (tootmissisendite hinnatõus tõstab kaupade hindu, mis omakorda on sisendiks teistele toodetele), ka siis ei muutu pilt oluliselt.

Mõju ettevõtlusele

Peamised keskkonnatasude maksjad on elektri- ja soojuse tootjad, vee- ja prügikäitlejad ning maavarade kaevandajad. Suur osa neist kuuluvad nn suletud sektorisse, kus kulude kasv kantakse edasi tarbijahindadesse. Kulude kasvuga hakkamasaamisel võib probleeme tekkida avatud turul opereerivatel tööstusettevõtetel. Suuremate keskkonnatasude maksjate analüüsi kohaselt jääb üldiselt tööstusettevõtetes otseste keskkonnatasude suurus alla 1% käibest, sellest suurem on osatähtsus üksikutes ettevõtetes (õlitootjad, tsemendi tootmine, paberitööstus), mis on ühtlasi suurimad loodusvarade kasutajad ja saastajad. Suurema osa kuludest ja müügitulust moodustavad keskkonnatasud ka maavarade kaevandamisel, millest osa eksporditakse. Tasude tõstmine võib mõningate ettevõtete jaoks problemaatiliseks osutada juhul, kui toote müügihind sõltub maailmaturu hindadest ning need peaksid oluliselt kukkuma või jääma näiteks nafta puhul pikemaks ajaks tänasele tasemele.

⁶ Info: http://www.fin.ee/doc.php?81351 lk 21 ja http://www.struktuurifondid.ee/public/Pikaajaline_makro_01.12.2008.xls.

Lisa 3. EL keskkonnavaldkonda reguleerivad õigusaktid ja nende nõuded

Järgnevalt on esitatud olulisemad direktiivid, mis võivad mõjutada Eestis keskkonnatasusid maksvaid ettevõtteid.

1. Jäätmed

Üldpõhimõtted kirjas järgmistes dokumentides: **Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2006/12/EÜ jäätmete kohta, Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 91/689/EMÜ ohtlike jäätmete kohta ja neid asendav Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ**, mis käsitleb jäätmeid. Nõuded:

- saastaja maksab printsiip
- kooskõlas põhimõttega, et saastaja maksab, peab jäätmekäitluse kulud kandma esmane jäätmetekitaja või jäätmevaldaja antud ajal või eelmised jäätmevaldajad.
- 2014. aasta lõpuks jäätmetekke vältimise ja jäätmetekke ning majanduskasvu seose lahutamise eesmärkide seadmine 2020. aastaks,
- aastaks 2020 suurendatakse vähemalt selliste kodumajapidamistest ja võimalusel muudest allikatest, mille jäätmevood on kodumajapidamisjäätmete sarnased, pärit jäätmematerjalide nagu paberi, metalli, plasti ja klaasi korduskasutamiseks ettevalmistamist ja ringlussevõttu vähemalt 50 %-ni massist;
- aastaks 2020 suurendatakse ehitus- ja lammutusjäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamist, ringlussevõttu ja muud taaskasutamist, sealhulgas jäätmete kasutamist täitematerjalina muude ainete asemel, vähemalt 70 %-ni massist.

Prügilatele kehtestatud nõudeid ja jäätmete ladestamist reguleerib **Nõukogu direktiiv 1999/31/EÜ prügilate kohta**

- Prügila peab vastama kehtestatud nõuetele 2009. aasta 16. juuliks või olema samaks ajaks jäätmete ladestamiseks suletud.
- Prügila, mis suletakse jäätmete ladestamiseks 2009. aasta 16. juuliks, peab olema vastavalt nõuetele korrastatud hiljemalt 2013. aasta 16. juuliks.
- Jõujaamades ja muudes põletusseadmetes tekkinud põlevkivikoldetuhka ja põlevkivilendtuhka ei tohi vedelal kujul ladestada alates 15. juulist 2009.
- Alates 01.01.2008 ei või prügilad vastu võtta ega ladestada sortimata olmejäätmeid.
- Prügilasse ladestatavate olmejäätmete hulgas ei tohi biolagunevaid jäätmeid olla:
 - 1) üle 45 massiprotsendi alates 2010. aasta 16. juulist;
 - 2) üle 30 massiprotsendi alates 2013. aasta 16. juulist;
 - 3) üle 20 massiprotsendi alates 2020. aasta 16. juulist.
- Alates 2006. aasta 16. juulist ei võeta prügilasse vastu tükeldatud kasutatud rehve, välja arvatud jalgrattakummid ja rehvid välisdiameetriga üle 1400 millimeetri.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Biolagunevate jäätmete osakaal ladestatavate jäätmete hulgas	Baastase 2004 = 50-60% Saavutustase 2009 = 50% Saavutustase 2010 (16. juuli) = 45%	Saavutustase 2012 = 37% Saavutustase 2013 (16. juuli) = 30% Saavutustase 2020 (16. juuli) = 20%
Korrastatud keskkonnanõuetele mittevastavaid tavajäätmeprügilaid	Baastase 2007 = 91% Saavutustase 2009 = 95% Saavutustase 2011 = 97%	Saavutustase 2012 = 97% Saavutustase 2013 = 100%
Korrastatud keskkonnanõuetele mittevastavaid ohtlike ja püsijäätmeprügilaid	Baastase 2007 = 83% Saavutustase 2009 = 83% Saavutustase 2010 = 90% Saavutustase 2011 = 94%	Saavutustase 2012 = 97% Saavutustase 2013 = 100% (11 prügilat)

Jäätmete taaskasutamise osakaal (kogu jäätmetekkes) Tuleneb direktiividest, jäätmekava mõõdik.	Baastase 2005 = 30%	Saavutustase 2012 = 50%
	Saavutustase 2009 = 43%	Saavutustase 2013 = 50%
	Saavutustase 2010 = 45%	
	Saavutustase 2011 = 47%	

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/21/EÜ kaevandustööstuse jäätmete käitlemise ja direktiivi 2004/35/EÜ muutmise kohta. Suletud või mahajäetud kaevandusjäätmete alad tuleb korrastada lähtuvalt direktiivi nõuetest. Kõik jäätmeoidlad, millele on luba antud või mis tegutsesid 1. mail 2008, peavad 1. maiks 2012 vastama kaevandamisjäätmeid reguleerivatele sätetele, välja arvatud mõne sätte osas, mida kohaldatakse 1. maist 2014.

2. Välisõhk

Suurte põletusseadmete direktiiv 2001/80/EÜ, mis käsitleb emissioonide piirkontsentratsioone. Suurtest põletusseadmetest (50MW ja rohkem) välisõhku eralduvate saasteainete heitekoguste vähendamine - uute tehnoloogia- ja puhastusseadmete paigaldamiseks, asendamiseks, kütuseliigi asendamiseks, väävlivaesema kütuse kasutamiseks. Direktiiv andis kõigile olemasolevatele suurtele põletusseadmetele nii SO₂, kui NO_x ja tahkete osakeste heitekoguste piirväärtuste saavutamiseks üleminekuajaperioodi kuni 01.01.2008. Piirväärtused olenevad seadme kogusoojusvõimsusest ja kasutatavast kütuseliigist.

Direktiivi nõuete ülevõtmisel kuulus Eestis direktiivi alla kokku 10 põletusseadet 66 katlaga, mille summaarne installeeritud soojuslik võimsus on 10 916 MW ja installeeritud elektriline võimsus 2965 MW. Kümnest suurest põletusseadmest oli neli põlevkivil töötavat seadet (kokku 29 katelt).⁷

Arvestades põlevkivi omaduste omapära, erandina direktiivi artikli 4(3) ja osa A lisadest III ja VII on Eesti saanud üleminekuajaperioodi vääveldioksiidi ja tahkete osakeste kohaldamiseks põlevkivil töötavatele põletusseadmetele kuni 31. detsembrini 2010 Ahtme EJ-le ja kuni 31. detsembrini 2015 AS Narva Elektri jaamad ja Kohtla-Järve EJ-le. Üleminekuajaperioodil väävliärastusaste peab olema vähemalt 65% ja tahkete osakeste heitekoguse piirväärtus ei tohi ületada 200 mg/Nm³. EL-ga ühinemisseaduse kohaselt ei tohi aastaks 2012 põlevkivi põletusseadmetest eralduva vääveldioksiidi heitekogus ületada summaarselt 25 000 tonni.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/81/EÜ õhusaasteainete riiklike ülemmäärade kohta ja selle põhjal koostatud Eesti paiksetest ja liikuvatest saasteallikatest välisõhku eralduvate saasteainete summaarse heitekoguste vähendamise riiklik programm aastateks 2007–2015.

Indikaator	Baastase	Periodi saavutustase
------------	----------	----------------------

⁷ Suurte põletusseadmete kontrollmõõtmised aastal 2007
(http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=969079/lcp_aruanne.pdf)

Välisõhku paisatava saasteaine heitkoguse piirkogus tonnides aastas (kõik saasteallikad kokku)	Baastase 2007 = SO ₂ – 100 000, NO _x – 60 000, NH ₃ – 29 000, LOÜ-d – 49 000	Saavutustase 2012 ⁸ = SO ₂ – 45 000, NO _x – 36 000, NH ₃ – 7 500, LOÜ-d – 42 000
--	---	--

ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon ja selle Kyoto protokoll

Eesmärgiks on stabiliseerida kasvuhooonegaaside heitkogused. Aastatel 2008–2012 vähendatakse kasvuhooonegaaside heitkoguseid 1990. aasta tasemega võrreldes 5%. Eesti on võtnud endale kohustuse vähendada kasvuhooonegaaside heitkoguseid 8%.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/87/EÜ "Ühenduses kasvuhooonegaaside lubatud heitkogustega kauplemise süsteemi loomine ja nõukogu direktiivi 96/61/EÜ muutmine" ja EK otsus riikliku kasvuhooonegaaside jaotuskava kohta, mille Eesti on esitanud koosõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2003/87/EÜ: aastaiks 2008-2012 soovitud tööstuse CO₂ heitkoguste vähendamine 47,8 protsendi võrra - 12,7 miljoni tonnini aastas

Sellega on seotud **EL kliima- ja energiapakett** (vastu võetud Euroopa Parlamendi poolt 17.12.2008, hakkab kehtima 2013).

Eesti jaoks on olulisemad järgmised aspektid:

- 1) Eesti elektritootjatel lubatakse algul kuni 70% kvoodist jagada tasuta, kuid aastaks 2020 tuleb ka neil kogu kvoot osta turult.
- 2) Tööstussektoris jääb tasuta kvoodi tase aastal 2013 komisjoni pakutud 80 %-le, kuid tõuseb 30 %-le aastal 2020 ja langeb tasemele 0 % alles aastal 2027.
- 3) Sektorid, kus on oht, et tootmine viiakse direktiivi rakendamisel EList välja (vähendamata samas üldist emissioonide hulka), võivad saada kuni 100% lubadest tasuta. 3) Tasuta kvooti jagatakse kaugkütte ettevõtetele ning elektritootjatele soojatootmise osas, aga ka neil väheneb igal aastal kvoodi maht.
- 4) Eesti peab 2020. aastaks täitma 25% oma energiavajadusest taastuvate energiaallikatega (2005. aastal tuli 18% energiast taastuvatest energiaallikatest). Lisaks peab transpordisektoris tulema vähemalt 10% energiast taastuvatest energiaallikatest.
- 5) Ajavahemikul 2013–2020 on Eestil lubatud suurendada oma kasvuhooonegaasi heitkoguseid kuni 11% kasvuhooonegaaside heitkoguste vähendamisel emissioonikaubandusskeemiga mitte hõlmatud sektorites (tee- ja meretransport, hooned, teenused, põllumajandus ja väikesed tööstuskäitised).

Saastatase taseme piirväärtused ja saastetaluvuse piirmäärad on kehtestatud mitmete õigusaktidega, sh Genfi piiriülese õhusaaste kauglevi konventsioon ja selle protokollid

Välisõhu saastatase taseme piirväärtused ja saastetaluvuse piirmäärad on kehtestatud mitmete direktiivide alusel, millest välisõhu kvaliteedi raamdirektiiv ja neli selle tütaridirektiivi (96/62/EÜ välisõhu kvaliteedi raamdirektiiv, 1999/30/EÜ saastetaseme piirväärtuste kehtestamine vääveldioksiidile, lämmastikdioksiidile, lämmastikoksiididele, tahketele osakestele ja pliile välisõhus; 2000/69/EÜ saastetaseme piirväärtuste kehtestamine benseenile ja süsinikoksiidile välisõhus; 2002/3/EÜ välisõhu osoonisisalduse

⁸ Eesti paiksetest ja liikuvatest saasteallikatest välisõhku eralduvate saasteainete summaarsete heitkoguste vähendamise riikliku programmi aastateks 2007–2015 eelnõu andmetel.

kohta) on koondatud ühtse direktiivisse 2008/50/EÜ, eraldi on jäänud kehtivusse raamdirektiivi neljas tütar direktiiv 2004/42/EÜ raskmetallide ja PAH-de sisalduse kohta välisõhus.

Osoonikihi kaitsmise Viini konventsioon ja selle Montreali protokoll koos parandustega ja Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 2037/2000 osoonikihti kahandavate ainete kohta – tähtajad tootjatele osoonikihti kahandavate ainete tootmise, importimise ja kasutamise piiramise osas. Näiteks osaliselt halogeenitud klorofluorosüsivesinike toodangu kalkuleeritud aastane maht: sihttase alates 2014 - 20% 1997. aasta mahust; Sihttase alates 2020 - 15% 1997. aasta mahust. Sihttase alates 2026 - 0% (ei tooda osaliselt halogeenitud klorofluorosüsivesinikke pärast 31. detsembrist 2025)

3. Vesi

1) Üldised suunised on kehtestatud **veepoliitika raamdirektiivis 2000/60/EÜ**. Eesmärk on saavutada Eesti veekogude (sh rannikuvee ja põhjavee) hea seisund 2015. aasta lõpuks.

2) asulareovee direktiiv 91/271/EMÜ

Suurtele reovee kogumisaladele ehk reostuskoormusega üle 10 000 inimekvivalendiga (*edaspidi ie*) reoveekogumisaladel peab olema tagatud asula reovee kogumine ja nõuetekohane puhastamine 31. dets. 2009, kõigil üle 2000 ie-ga reoveekogumisaladel 31. dets. 2010.

Direktiivi nõuete täitmiseks tuleb kõikidel üle 2000 ie reoveekogumisaladel välja ehitada ühiskanalisatsioon ja rekonstrueerida olemasolev amortiseerunud kanalisatsioonisüsteem, viia reoveepuhastid nõuetega vastavusse. Alla 2000 ie reoveekogumisaladel tuleb vastavalt direktiivile tagada reoveepuhastite nõuetekohane töö. Samas peab reoveepuhasti nõuetekohase töö tagamiseks nõuetele vastama ka reovee kokkukogumise süsteem. Lähtudes enamiku väikeasulate olukorrast, tähendab see alla 2000 ie reoveekogumisaladel olemaolevate puhastite ja kanalisatsiooni rekonstrueerimist.

3) joogivee direktiivi 98/83/EMÜ

Eesmärgiks on kaitsta inimeste tervist olmevee mistahes saastatusest tulenevate kahjulike mõjude eest, tagades olmevee tervislikkuse ja puhtuse.

- 2013. aasta lõpuks peab nõuetele vastav joogivesi olema tagatud üle 50 elanikuga asulate elanikele.
- Eestis ei kohaldata värvuse, vesinikioonide kontsentratsiooni, raua, mangaani, lõhna ja hägususe jaoks määratud indikaatornäitajate piirväärtusi kuni 31. detsembrini 2007 veevarustussüsteemide suhtes, mille kaudu varustatakse joogiveega rohkem kui 2000 inimest ja kuni 31. detsembrini 2013 veevarustussüsteemide suhtes, mille kaudu varustatakse joogiveega kuni 2000 inimest.
- Eestis ei kohaldata kloriidi, elektrijuhtivuse ja sulfaadi jaoks määratud indikaatornäitajate piirväärtusi kuni 31. detsembrini 2008 rohkem kui 2000 elanikuga asulate suhtes ja kuni 31. detsembrini 2013 kuni 2000 elanikuga asulate suhtes.
- Ülejäänud kvaliteedinäitajad peavad vastama piirväärtustele alates 1. maist 2004 a.

Nende direktiivide rakendamine eeldab reoveepuhastite ja joogiveetöötusjaamade rekonstrueerimist ning uute rajamist, samuti ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni laiendamist ning amortiseerunud torustike rekonstrueerimist. Hinnanguliselt on asulareovee ja joogivee

direktiivide rakendamiseks tänase seisuga vaja rahalisi vahendeid kokku ligikaudu 15-16 miljardit krooni.

4) ohtlike ainete direktiiv (76/464/EMÜ)

Ohtlike ainete direktiivi eesmärgiks on kaitsta keskkonda ohtlike ainetega reostumise eest ning kõrvaldada ja piirata ohtlike ainete juhtimist keskkonda. Sellega kehtestatakse ohtlike ainete heidete (näiteks fenoolide, Hg, Cd) piirväärtused toodanguühiku kohta (vt Keskkonnaministri 16. oktoobri 2003. a määrus nr 76).

5) Nitraadidirektiiv 91/676/EMÜ

Eesmärk: vähendada põllumajandusest lähtuvatest nitraatidest põhjustatud või tingitud veereostust ning vältida sellise reostuse jätkumist. 2008. aasta lõpuks pidid olema rajatud nõuetekohased sõnnikuhoidlad Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundlikul alal ning 2010. a jaanuariks mujal. Tegelikult ei ole praeguseks kõiki nõutud hoidlaid veel rajatud.

6) **EL Merestrategia direktiivi (2008/56/EÜ)** eesmärk on saavutada aastaks 2021 merekeskkonna hea seisund ning tagada selle jätkuv kaitsmine.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Nõuetele vastava joogiveega kindlustatud elanikkonna osatähtsus (üle 50 tarbijaga ühisveevärgid, või veevärgid, mille tootlikkus on suurem kui 10 m ³ /ööpäevas)	Baastase 2007 = 64% Saavutustase 2009 = 80%	Saavutustase 2013 = 100%
Üle 2000 inimekvivalendi reostuskoormusega reoveekogumisaladel nõuetekohaselt töötavate reoveepuhastite osakaal	Baastase 2007 = 67% Saavutustase 2010 = 100%	Saavutustase 2013 = 100%
Nitraaditundlikul alal põhjavee ja joogiveeks kasutatava pinnavee nitraadisaldus, mg/l	Baastase 2007 = alla 50 mg/l Saavutustase 2009 = alla 50 mg/l	Saavutustase 2013 = alla 50 mg/l
Fenoolide heide veekogusse, tonnides	Baastase 2006 = 2 tonni Saavutustase 2010 = 1,5 tonni	Saavutustase 2012 = 1,3 tonni Saavutustase 2014 = 1 tonn

7) Joogivee kvaliteeti reguleerivad mitmed direktiivid, sh direktiiv 98/83/EÜ (asendab direktiivi 80/778/EMÜ) inimtarbimiseks ettenähtud vee kvaliteedi kohta, mis kehtestab muuhulgas joogivee kvaliteedinormid.

4. Maavarad

Riigi mineraalsete ressursside kasutamist ja kaevandamist EL otseselt ei reguleeri. Maavarade säästlikku kasutamist suunab “*Raw materials initiative*” eelnõu

5. Muud

Parima võimaliku tehnoloogia kasutamist reguleerib Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiiv 2008/1/EÜ saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli kohta. Sellele vastavalt peavad teatud tegevusvaldkonnas tegutsevad ettevõtted rakendama Parimat Võimalikku Tehnikat ja määrama heitepiirväärtused PVT-ga saavutatava heitetaseme järgi.

Lisa 4. Kontseptsiooni ettepanekud tasumäärade tõstmiseks

Vee erikasutusõiguse tasu määrade hüpoteetiline kasv aastas, % eelmise aasta tasumäärast

Veekogu, põhjaveekiht	2009-2011 tasumäär kr/1000m ³)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	edaspidi
Tallinna veevarustussüsteemi kuuluvad veekogud	400	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
jahutusvee võtmine neist	80	+ 5%	+ 5%	+ 5%	+ 5%	+ 5%	+ 5%	+ 5%
Muud veekogud	300	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%
jahutusvee võtmine neist	25	jäab samaks						
Põhjaveekihtid:								
kvaternaari kiht (Q)	640	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
ülem-keskdevoni kiht (D3-2)	860	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
keskdevoni-siluri kiht (D2-S)	860	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
siluri-ordoviitsiumi kiht (S-O)	860	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
ordoviitsiumi-kambriumi kiht (O-E)	860	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
kambriumi-vendi kiht (E-V)	960	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
kambrium-vendi vee kasutamisel tehnoloogilisel otstarbel, v.a toiduainete valmistamiseks	1710	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
Joogimineraalvesi	26700	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
Ravivannimineraalvesi	2700	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
Karjäärdest väljapumbatav vesi	190	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
Kaevandustest väljapumbatav vesi	530	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%

Vee saastetasumäärade hüpoteetiline kasv aastas, % eelmise aasta tasumäärast

Saasteaine	2009-2011 tasumäär kr/t	2012	2013	2014	2015	2016	2017	edaspidi
Orgaanilised. ained, BHT7	19 421	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
Püld	29 253	+ 50%	+ 50%	+ 30%	+ 30%	+ 30%	+ 30%	+ 10%
Nüld	18 324	+ 20%	+ 20%	+ 20%	+20%	+ 20%	+ 20%	+ 10%
Hõljuvained	4 909	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%
Sulfaadid	83	+ 5%	+ 5%	+ 5%	+ 5%	+ 5%	+ 5%	+ 5%
Fenoolid (1- ja 2- aluselised)	130 249	+ 20%	+ 20%	+ 20%	+ 20%	+ 20%	+ 20%	+ 10%
Nafta jms	31 009	+ 15%	+ 15%	+ 15%	+ 15%	+ 15%	+ 15%	+ 10%
Muud ohtlikud ained	156 000	+ 15%	+ 15%	+ 15%	+ 15%	+ 15%	+ 15%	+ 10%
pH	3	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 10%	+ 5%

Välisõhu saasteainete tasumäärade hüpoteetiline kasv

Saasteaine	2009-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	edaspidi
	kr/t	kasv aastas, % eelmise aasta tasumäärast						
1) SO ₂	474	30%	30%	30%	30%	30%	30%	10%
2) CO	68	10%	10%	10%	10%	10%	10%	5%
3) Tahked osakesed	474	30%	30%	30%	30%	30%	30%	10%
4) NO _x	1 087	10%	10%	10%	10%	10%	10%	5%
5) LOÜ	1 087	10%	10%	10%	10%	10%	10%	5%
6) Merkaptaanid	387 736	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%
7) Raskmetallid	17 297	10%	10%	10%	10%	10%	10%	5%
8) CO ₂	31	jääb samaks	jääb samaks	jääb samaks	jääb samaks	jääb samaks	jääb samaks	jääb samaks
1) H ₂ S	474	Uus tasumäär: 5000	20%	20%	20%	20%	20%	5%
2) POS, PM-2,5, PM-10*	474	Uus tasumäär 2500	20%	20%	20%	20%	20%	5%

* püsivad orgaanilised saasteained (POS) ja peenosakesed diameetriga kuni 10 ja 2,5 mikromeetrit (PM-2,5, PM-10)

Jäätmete hüpoteetilised tasumäärad, kr/t

Jäätmeliik	2009-2011, kehtestatud	uus baastase 2012	kasv aastas edaspidi
Olmejäätmed	156,5	470	5%
Ehitus-lammutusjäätmed (variant 1)	156,5	470	5%
Ehitus-lammutusjäätmed (juhul kui leitakse, et on mõttekas kehtestada väiksem tasumäär kui olmejäätmetel) (variant 2)	156,5	235	5%
Põlevkivi aheraine ja rikastusjäätmed	12	12	5%
Põlevkivituhk	15,65	62,6	5%
Poolkoks	15,65	62,5	5%
Puidukaitseaineid, anorgaanilisi pestitsiide jms sisaldavad jäätmed	816	979	5%
Elavhõbedat, kaadmiumi jms sisaldavad jäätmed	8157	9788	5%

Maavarade kaevandamisõiguse tasumäärade hüpoteetiline kasv aastas, % eelmise aasta tasumäärast

Maavara	Kehtestatud tasumäärad 2009-2011				Kasv, % eelmise aasta tasumäärast						
	MÜ	2009	Koef m ³ /t*	kr/t	2012, kasv	2012, EUR/t	2013	2014	2015	2016	edaspidi
Dolokivi			2,53								
Täitepinnas	m ³	6,9		2,8	5%	0,19	5%	5%	5%	5%	5%
Madalamargiline	m ³	8,0		3,2	25%	0,26	25%	25%	5%	5%	5%
Kõrgemargiline	m ³	14,0		5,5	25%	0,44	25%	25%	5%	5%	5%
Tehnoloogiline	m ³	39,0		15,4	5%	1,03	5%	5%	5%	5%	5%
Viimistlusdolokivi	m ³	29,0		11,5	5%	0,77	5%	5%	5%	5%	5%
Fosforiit	t	11,6		11,6	100%	1,48	5%	5%	5%	5%	5%
Kristalliinne ehituskivi	m ³	10,5		10,5	100%	1,34	5%	5%	5%	5%	5%
Kruus			1,7								
Täitepinnas	m ³	4,6		2,7	5%	0,18	5%	5%	5%	5%	5%
Ehituskruus	m ³	22,0		12,9	5%	0,87	5%	5%	5%	5%	5%
Liiv			1,78								
Täitepinnas	m ³	3,9		2,2	5%	0,15	5%	5%	5%	5%	5%
Ehitusliiv	m ³	14,0		7,9	5%	0,53	5%	5%	5%	5%	5%
Tehnoloogiline liiv	m ³	17,5		9,8	5%	0,66	5%	5%	5%	5%	5%
Lubjakivi	m ³		2,36								
Täitepinnas		6,5		2,8	5%	0,19	5%	5%	5%	5%	5%
Madalamargiline	m ³	8,0		3,4	25%	0,27	25%	25%	5%	5%	5%
Kõrgemargiline	m ³	14,0		5,9	25%	0,47	25%	25%	5%	5%	5%
Tehnoloogiline	m ³	22,0		9,3	10%	0,65	10%	10%	10%	10%	5%
Viimistluslubjakivi	m ³	29,0		12,3	5%	0,83	5%	5%	5%	5%	5%
Põlevkivi	t	12,0		12	25%	0,96	25%	25%	5%	5%	5%
Savi											
Keraamika- ja keramsiidisavi	m ³	6,5	1,98	3,3	5%	0,22	5%	5%	5%	5%	5%
Raskelt sulav savi	m ³	14,0		7,1	5%	0,48	5%	5%	5%	5%	5%
Tsemendisavi	m ³	7,0		3,5	5%	0,23	5%	5%	5%	5%	5%
Turvas											
Vähelagunenud	t	16,2		16,2	5%	1,09	5%	5%	5%	5%	5%
Hästilagunenud	t	10,4		10,4		1,09**	5%	5%	5%	5%	5%

*Hästilagunenud turba kaevandamisõiguse tasumäär võrdsustatakse alates 2012. aastast vähelagunenud turba määraga.